

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

РАДКОМ АСНОЎНАГА ЗАКОНУ

15 САКАВІКА —
ДЗЕНЬ КАНСТЫТУЦЫІ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Дарагія суайчынніцы!

Сардэчна віншую вас з Днём жанчын. Гэтае першае вясновае свята прыўносіць у жыццё абуджэнне светлых пачуццяў павагі, удзячнасці і кахання да прыгожай паловы чалавецтва. Самай высокай ацэнкі заслугоўвае ваша актыўная пазіцыя ва ўмацаванні маладой беларускай дзяржавы, у развіцці аховы здароўя і адукацыі, культуры і навукі, спорту, бізнесу і фінансавай сферы. Тут вы праўляеце свае лепшыя рысы: дабрыню, чуласць, мэтанакіраванасць і адказнасць. Спакон веку жанчына шануецца як захавальніца хатняга ачага. Многія з вас сумяшчаюць прафесійную дзейнасць і выхаванне дзяцей. Нізкі паклон вам за гэта. Няхай сёння па-асабліваму гучаць словы падзякі маці, жонкам, дочкам, усім жанчынам, якія сваёй прыгажосцю, цеплынёй і спагадлівасцю напаўняюць і ўпрыгожваюць наша жыццё. Здароўя і дабрабыту вам і вашым блізкім. Пспехаў ва ўсіх добрых пачынаннях.

Будзьце шчаслівыя!

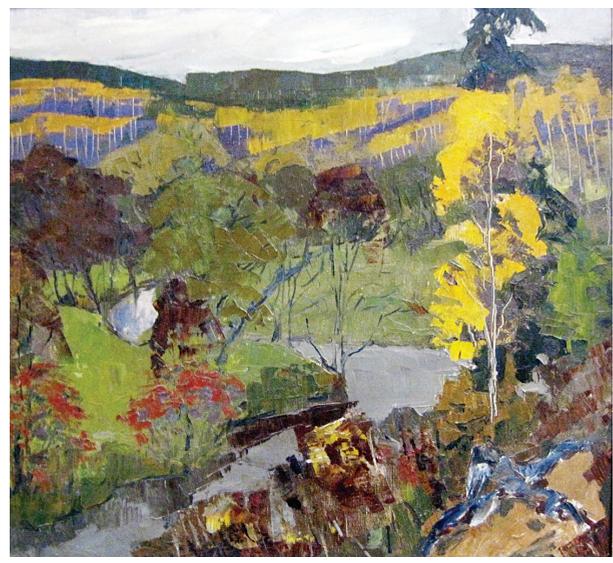
Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА
8 сакавіка 2012 года

ЭРМИТАЖ БЕЗ ВЕРНІСАЖУ

С. 4—5

...! ВЕРНІСАЖ,
КАЛЕКЦЫЙ

С. 9

ВЫПУСКНЫ КЛАС

Выпускніцы сталічнага Харэаграфічнага каледжа па размеркаванні трапяць у трупы Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета краіны.

Як адбываецца папярэдняе размеркаванне ў творчых ВНУ Беларусі, чытайце ў гэтым нумары.

Фота Юрыя ІВАНОВА

С. 6

“Калі ты таленавіты, то цябе заўважаць”

Фота Мікалая Пятрова, БелТА

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка 5 сакавіка ўручыў дзяржаўныя ўзнагароды беларускім жанчынам. Сярод уганараваных былі і прадстаўніцы сферы мастацтва.

На думку Кіраўніка дзяржавы, унёсак жанчын тут — істотны. “Сёння тут прадстаўлена наша галоўная ўстанова культуры — Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета. Пасля рэканструкцыі ён набыў другое дыханне і карыстаецца вялікай папулярнасцю ў глядачоў, маючы добрыя перспектывы развіцця”, — зазначыў ён.

Прэзідэнт падкрэсліў, што ў Беларусі ёсць усе ўмовы для раскрыцця талентаў людзей творчых прафесій. “Калі ты таленавіты, то цябе заўважаць. І як бы на нас ні націскалі, з талентамі — лічацца”, — адзначыў Аляксандр Лукашэнка.

Таксама Кіраўнік дзяржавы павіншаваў усіх жанчын з надыходзячым вясновым святам, пажадаў ім шчасця, дабрабыту, здароўя, кахання, новых поспехаў і ўзнагарод. “Асабліва — здароўя вашым дзецям, цяперашнім і, я вельмі спадзяюся, будучым”, — дадаў Прэзідэнт.

Паводле паведамлення Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь
На здымку: Аляксандр Лукашэнка ўручае медаль Францыска Скарыны салісты Беларускага балета Кацярыне Алейнік.

Высокі патэнцыял “Мастацкай...”

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў калектывы выдавецкага прадпрыемства “Мастацкая літаратура” з 40-годдзем з часу яго стварэння. Пра гэта паведамляе Прэс-служба беларускага Лідара.

Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што ўстанова адкрылася ў перыяд павышэння цікавасці насельніцтва да літаратуры. За час існавання выдавецтва ўбачылі свет творы вядомых беларускіх класікаў: Янкі Купалы, Якуба Коласа, Кузьмы Чорнага, Кандрата Крапівы, Івана Шамякіна, Уладзіміра Караткевіча. Нямаючы ўвагі ўдзялялася і маладым аўтарам.

“Шматлікія ўзнагароды на міжнародных і нацыянальных конкурсах з’яўляюцца сведчаннем высокага творчага і прафесійнага патэнцыялу вашага калектыву”, — адзначыў Прэзідэнт.

Чароўныя калегі!

З усёй цеплынёй, павагай і сардэчнасцю віншую вас, руплівых стваральніц нацыянальнай культуры Беларусі, з Днём жанчын!

Ваш вялікі ўнёсак у духоўную скарбніцу Бацькаўшчыны ва ўсёй яе шматлічнасці — невымерны. Але ж, галоўнае, вашым бяспечным жаночым клопатам напоўнена само жыццё.

Няхай вясна прынясе вам шмат творчага натхнення, выдатнага настрою, поспехаў на працы і душэўнага спакою ў сям’і.

Энергіі і моцнага здароўя вам для здзяйснення высакародных спраў!

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел ЛАТУШКА

Ключавое слова Дзён культуры

7 — 9 сакавіка прайшлі Дні культуры Беларусі ў Катары. Дамоўленасць аб іх правядзенні была дасягнута пад час леташняга жнівеньскага візіту Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка ў Дзяржаву Катар. Міністр культуры і гістарычнай спадчыны Катара Хамад бен Абд аль-Азіз аль-Кавары зазначыў, што гэтая творчая акцыя — лагічны вынік сяброўскіх адносін паміж дзвюма краінамі. Беларуска-катарскія стасункі ўзялі пачатак з эканамічнага супрацоўніцтва, а потым увасобіліся і ў культурнай сферы. Гэты культурны дыялог будзе працягнуты, і неўзабаве Дні культуры Катара пройдуць у Беларусі.

Першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір Карачэўскі зазначыў па выніках сустрэчы з Хамадам бен Абд аль-Азіз аль-Кавары, што былі абмеркаваны пытанні супрацоўніцтва творчых калектываў Беларусі і Катара. Была прааналізавана таксама магчымасць навучання студэнтаў з Катара ў нашых вышэйшых навучальных установах сферы культуры.

У складзе нашай творчай дэлега-

цыі — артысты Камернага аркестра Рэспубліканскага музычнага каледжа, Заслужанага калектыву Беларусі “Дзяржаўны ансамбль танца” пад кіраўніцтвам народнага артыста рэспублікі Валянціна Дудкевіча.

На ўрачыстым адкрыцці Дзён культуры Беларусі ў Катарскім нацыянальным тэатры прадстаўлены лепшыя нумары нашага рэпертуару: харэаграфічная феерыя “Лянок”, віцебская полька “Паазерскія зама-

лёўкі”, мужчынскі пераскок “Дудалка”, дзівочы карагод “Церніца” і танец “Лявоніха”.

Беларускае тэлеграфнае агенцтва прэзентуе ў Катары фотавыстаўку “Беларусь сёння”. На здымках — непаўторная прыгажосць Белавежскай пушчы, Прыпяцкага і Бярэзінскага запаведнікаў, архітэктура нашых гарадоў...

Мяркуюцца, што гэтымі днямі будзе падпісана праграма па культурным супрацоўніцтве паміж урадамі Беларусі і Катара на 2012 — 2013 гады.

“...Кавярня” з хэдлайнерам

“M.@rt.кантакт-2012” стартуе 21 сакавіка

Веснавыя мары пра атмасферу абуджэння, жыватворны драйв і творчае фантаванне маладосці ды крэатыву ўжо ў хуткім часе маюць стаць рэальнасцю для прыхільнікаў тэатральнага мастацтва. З 21 па 27 сакавіка ў Магілёве ў чарговы раз пройдзе Міжнародны маладзёжны тэатральны форум “M.@rt.кантакт”. Сёлетняе свабоднае мастацтва прадставіць калектывы з Беларусі, Расіі, Украіны, Літвы, Польшчы, Германіі, Славеніі і Ізраіля.

Распачнецца фестываль гучным “акордам”: адзін з хэдлайнераў сучаснага тэатральнага працэсу на Беларусі Яўген Карняк, пастаноўкі якога за час існавання “M.@rt.кантакт” ўладабалі магіляўчане, прадставіць сваю пластычную работу “Спектакль № 7”. І, што немалаважна, удзельнікі ды госці фестывалю атрымаюць магчымасць убачыць, як насамрэч здольныя развівацца крэатыўныя тэатральныя ідэі. Ад энтузіястычнага жадання як мага даўжэй захаваць свае ўдалыя сцэнічныя эксперыменты, якімі былі ў свой час “Дзень нараджэння” або “Не танцы”, група аднадумцаў, каго напачатку аб’ядноўвалі ўяўленні пра тое, што мусяць быць цікавым у творчым самавыяўленні і спасціжэнні прафесіі, прыйшла да таго, каб “зафіксаваць” сваё жаданне ісці агульным творчым шляхам у выглядзе “Карняк-тэатра”. Яшчэ адны ўлюбёныя магілёўскай фестывальнай публікі — арлоўскі Дзяржаўны тэатр для дзяцей і моладзі “Свабодная прастора”, што неаднойчы станаўся пераможцам “M.@rt.кантакту”, прадставіць глядачам свой мюзікл “Пунсоўныя ветразі” паводле А.Грына.

Арганізатары форуму працягваюць традыцыю “адкрыцця” для яго прыхільнікаў калектываў, “нага” якіх яшчэ “не ступала” на магілёўскую тэатральную прастору. Вось і гэтым разам пераважная большасць тэатраў-удзельнікаў для беларускіх глядачоў практычна незнаёмая: гэта “Тэатр-19” з “Дзвярамі” Л.Лунары з Харкава, “Незалежны тэатральны праект” з “Лафкадзія” з Масквы, Тэатр “Марабу” з Бона і спектакль “Над вадою, пад думкамі”, Тэатральная група “Містары” з Іерусаліма і “Сны Маісяя”, Сцэна прэм’ер “In Vitro” з Любліна і спектакль “Камяні ў кішнях” М.Джонс. А поруч — даволі знаныя маскоўскі Цэнтр драматургіі і рэжысуры імя А.Казанцава і М.Рошчына з “Развалінамі” Ю.Клаўдзіева, вільнюскі Рускі драматычны тэатр Літвы са “Свалачным каханнем” М.Мацявічуса, а таксама вандруючы па разнастайных тэатральных фестывалях Славенскі інтэрактыўны тэатр “Kud Lud” з Любліна з “Электрычным піццём гарбаты”.

“Цяжкай артылерыяй” фестывальнай праграмы, безумоўна, стануць пастаноўкі, якія прывяжуць у Магілёў калектывы

з Санкт-Пецярбурга. Гэта — “Белая гісторыя” Пецярбургскага тэатральнага таварыства “Комік-трэст” і адзін з сцэнічных спектакляў — удзельнікаў прэстыжнага расійскага фестывалю-конкурсу “Залатая маска” — “Тры сястры” Невялікага драматычнага тэатра з рэжысуры Льва Эрынбурга.

Беларускую тэатральную маладзёжную прастору прадставіць адразу некалькі сталічных калектываў: Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага са спектаклем “Нататкі стомленага рамантыка” М.Задорнава, Рэспубліканскі тэатр юнага глядача са спектаклем “Мой бедны Марат” А.Арбузава і Тэатр танца з танцавальнымі перформансамі “Фарбы”, “Не”, а таксама Магілёўскі абласны тэатр драмы і камедыі імя В.Дуніна-Марцінкевіча з пастаноўкай “Страцім-лебедзь” Ю.Сохара і гаспадары фестывалю — Магілёўскі абласны тэатр драмы, які пакажа “Гаспадару кавярні” П.Пражко.

Унутрыфестывальнае жыццё “M.@rt.кантакту” і гэтым разам будзе насычана шматлікімі абмеркаваннямі, “круглымі сталамі”, дыскусіямі ды лабараторнымі паказамі, пра што мы абавязкова раскажам больш падрабязна па выніках форуму.

Тацяна КОМАНОВА

Днямі адбылося пасяджэнне гарадскога штаба па падрыхтоўцы і правядзенні Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. У адпаведнасці з рашэннем гарвыканкама зацверджаны арганізацыйны камітэт на чале са старшынёй Віцебскага гарвыканкама Віктарам Нікалайкіным.

Да “Славянскага...” засталася няшмат

Віцебск распачаў падрыхтоўку да форуму

Як і штогод, з першых вясновых дзён пачаў дзейнічаць рабочы план па падрыхтоўцы да знакавага форуму. Пад штодзённую ўвагу ўзяты не толькі творчы складнік чарговага фестывалю, але і далейшае ўдасканаленне гарадскога інфраструктуры. Віцебск, як сцвярджае начальнік аддзела культуры гарвыканкама Наталля Шыянок, павінен заставацца ўтульным і гасцінным не толькі для гасцей, але і для жыхароў. У спісе добраўпарадкавання, будаўніцтва і рамонт — каля 400 аб’ектаў абласнога цэнтра.

Да ладу будуць даведзены не толькі масты і дворыкі — больш дасканалым стане гарадское асвятленне, а на плошчы Перамогі з’явіцца сучасная сцэнічная пляцоўка.

Сродкі з гарадскога бюджэту выдаткаваны і для ўпарадкавання ніжняй набярэжнай культурна-гістарычнага комплексу, неад’емнай

часткай якога стаў Цэнтр народных рамёстваў і мастацтваў “Дзвіна”. Менавіта тут пад час “Славянскага базару...” штогод распачынае дзейнасць “Горад майстроў”. Яго паслугі, па словах Наталлі Шыянок, назвычай запатрабаваны сярод гараджан, а таксама ўдзельнікаў і гасцей фестывалю. Дарэчы, аб’ект уключаны ў турыстычнае “Залатое кольца” горада. З гэтай нагоды насупраць “Дзвіны”, па вуліцы Чайкоўскага, 14, адбудоваецца сядзібны дом пазамінулага стагоддзя. Тут, як распавядае начальнік аддзела культуры Віцебскага гарвыканкама, будзе ўзноўлены колішні побыт старадаўняга і слаўнага мастацтвамі Віцебска, з’явіцца ўсе ўмовы для самых розных якасціраваных тэатралізацый.

Словам, творчая палітра сцэлетняга “Славянскага базару ў Віцебску” папоўніцца новымі яркімі фарбамі.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Аб’ява*

Дворец Рэспублікі:

— аб’являе конкурс на замешчэнне вакантнай должности в Президентском оркестре Республики Беларусь: артист эстрадно-симфонического оркестра (валторна — 1 чел.).

Срок подачи заявок и документов — один месяц со дня опубликования объявления по адресу: 220030, г. Минск, Октябрьская пл., д. 1.

К заявлению прилагать документы, предусмотренные Инструкцией о порядке проведения конкурса, утвержденной Министерством культуры Республики Беларусь от 22.01.2009 г. № 3;

— приглашает на работу в Президентском оркестре Республики Беларусь артистов эстрадно-симфонического оркестра (альт — 1 чел., ударные инструменты — 1 чел., скрипка — 1 чел.) на период нахождения в отпуске по уходу за ребенком до 3-х лет основных работников.

Для резюме:

факс: 229-91-84; email: dirork@yandex.ru.

Дополнительная информация — по телефону: 229-90-50, 229-90-08, 229-90-04.

Сотні мерапрыемстваў у розных кутках Беларусі сёлета адбудуцца ў рамках святкавання 130-годдзя з дня нараджэння народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа. Пасяджэнне Рэспубліканскага арганізацыйнага камітэта па правядзенні мерапрыемстваў, прысвечаных юбілеям класікаў беларускай літаратуры, пад старшынствам намесніка Прэм’ер-міністра Рэспублікі Беларусь Анатоля Тозіка адбылося днямі ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы.

Праграма Песняроў

Класікі ў юбілейным кантэксце

Як паведаміў намеснік міністра культуры нашай краіны Тадэуш Стружэцкі, найбольш знакавыя і маштабныя мерапрыемствы ў гонар 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа будуць арганізаваны на іх малой радзіме — на Маладзечаншчыне і Стаўбцоўшчыне пры падтрымцы мясцовых улад. У святкаванні знамянальных дат прымуць удзел беларускія пісьменнікі, паэты, творчыя калектывы, майстры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Сярод надзвычай цікавых мерапрыемстваў можна адзначыць рэспубліканскую выстаўку кніг нашых Песняроў, што пройдзе ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Акрамя таго, вядзецца праца над стварэннем тэматычных літаратурна-мастацкіх і дакументальна-публіцыстычных праграм, прысвечаных жыццю і творчасці народных паэтаў Беларусі. Гэтай жа тэме ў верасні будзе прысвечана рэспубліканская мастацкая выстаўка, чарговы, дванаццаты па ліку, Нацыянальны фестываль песні і паэзіі “Маладзечна-2012”, а таксама абласны злёт маладых паэтаў Міншчыны “Слова Купалы да творчасці кліча”.

Варта адзначыць, што, пры падтрымцы Міністэрства замежных спраў, за мяжой будуць арганізаваны перасоўныя выстаўкі, зладжаны тэматычныя літаратурна-мастацкія вечары з удзелам беларускай дыяспары. Плануецца таксама правядзенне гастролей Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы ў Латвіі і

Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа ў Літве.

Да прыкладу, па словах Тадэуша Стружэцкага, 1 сакавіка ў Варшаве адкрылася выстаўка, прысвечаная родным мясцінам Якуба Коласа, з выкарыстаннем матэрыялаў з фондаў Літаратурна-мемарыяльнага музея класіка. Акрамя таго, ужо праводзяцца выставачныя праекты ў некалькіх гарадах Арменіі.

Пасля завяршэння пасяджэння Рэспубліканскага арганізацыйнага камітэта па правядзенні мерапрыемстваў, прысвечаных юбілеям класікаў беларускай літаратуры, Анатоль Тозік адказаў на некалькі пытанняў карэспандэнта “К”.

— *Анатоль Афанасьевіч, найперш хочацца пацікавіцца Вашым бачаннем шырокага святкавання юбілеяў нашых класікаў. Наколькі грунтоўна была распрацавана праграма ўрачыстасцей?*

“Па родных мясцінах ...”

Культурны цэнтр Беларусі ў Варшаве днямі ў сваіх сценах адкрыў выстаўку графічных работ беларускага мастака Лазара Рана “Па родных мясцінах Якуба Коласа” з фондаў Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа.

У вернісажы прынялі ўдзел беларусы Польшчы, прадстаўнікі Польшча-Беларускай гандлёва-прамысловай палаты, Клуба польскамоўных публіцыстаў, а таксама беларускія дыпламаты. Як адзначылі “К” у Пасольстве Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча, пад час адкрыцця выстаўкі абмяркоўваліся і перспектывы будучых экспазіцый беларускіх мастакоў у гарадах краіны-суседкі, а таксама — міжнароднай дзейнасці мінскага Цэнтра сучасных мастацтваў.

— Я вельмі задаволены пасяджэннем і вынікамі працы аргкамітэта. Бачна, што даволі шмат разнастайных мерапрыемстваў у рамках святкавання юбілеяў нашых класікаў ужо прайшло на вельмі высокім узроўні. Але самае галоўнае — не менш цікавыя вечары, выстаўкі, урачыстасці нас чакаюць наперадзе. Міністэрствы культуры і адукацыі, літаратурныя музеі Янкі Купалы і Якуба Коласа прадставілі надзвычай цікавыя і разгорнутыя планы. Відавочна, што і кіраўнікі гэтых ведамстваў ды ўстановаў культуры і іх супрацоўнікі паставіліся да правядзення святкавання надзвычай адказна і — самае галоўнае — з душою...

Утвўнены, падрыхтоўка і святкаванне юбілеяў нашых класікаў пройдзе годна. Дарэчы, што немалаважна, будучыя мерапрыемствы не патрабуюць нейкіх дадатковых фінансавых укладанняў.

— *Якое месца, на Вашу думку, займаюць юбілей Купалы і Коласа ў грамадскай прасторы?*

— Думаю, са мною пагодзяцца многія, калі скажу, што імёны Янкі Купалы і Якуба Коласа — гэта сімвалы нашай нацыі, беларускай літаратуры. Як увогуле без гэтых пісьменнікаў можна ўявіць айчынную культуру? Гэта тыя з’явы, што, нароўні з іншымі, з насельніцтва фарміруюць народ, нацыю. Больш за тое: выклікаюць гонар за сваю краіну, за прыналежнасць да гэтага краю. А таму значэнне юбілеяў нашых класікаў для беларускага народа нельга пераацаніць.

К.А.

Ад старадрукаў да шакаладу

У год, калі Нясвіж з’яўляецца Культурнай сталіцай Беларусі, актыўна вядуцца работы па стварэнні музейных фондаў Нясвіжскага палацава-паркавага ансамбля. Вось і на гэтым тыдні калекцыя замка папоўнілася двума вельмі радкімі старадрукамі.

Першы — “Jetkiewicz Teofil. Aquila Grandis Magnarum Alarum” — на адваротнай старонцы тытула змяшчае кілаграфію з выявай родавага герба Радзівілаў. Выданне распавядае пра каранаванне іконы Жыровіцкай Божай Маці, яе цудоўнасць і гісторыю (каранаванне ікону было вырашана пастановай папскага капітула ў 1726 годзе пасля даследавання амаль 200 цудаў абраза; у каранаванні 8 верасня 1730-га прыняў удзел полк яны-

чараў, які належыў Радзівілам). Кніга была выдадзена ў базільянскай друкарні ў Супраслі ў 1730 годзе.

Другое выданне — “Pruszcz, Piotr Jacek (Hiacynt). Forteca monarchow”, — выпушчанае ў Акадэмічнай друкарні Кракава ў 1737-м, змяшчае апісанні жыцця польскіх манархаў, а таксама жыцці святых.

Старадрукі набыты ў прыватных калекцыянераў і будуць экспанаваныя пасля здачы ў эксплуатацыю другога пусковага комплексу музея.

Павышэнню турыстычнай прывабнасці комплексу таксама спрыяе і работа па стварэнні сувеніраў. Ужо праз некалькі месяцаў будзе распачаты выпуск шакаладу “Чорная панна Нясвіжа”, зраз жа вядуцца перамовы са шклозаводам “Нёман” па выкананні арыгінальных вырабаў са шкла, створаныя памятнага значкі з выявай сімвала роду Радзівілаў — літары “R”.

Жылічы: другая і трэцяя чэргі

Як паведаміла “К” начальнік упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Анатоль Сінкавец, работы па аднаўленні Жыліцкага палаца ідуць сёння поўным ходам. Асвоена ўжо каля дзесяці мільярдаў рублёў.

Спачатку грошы выдаткоўваліся з Рэспубліканскага інвестыцыйнага фонду і абласнога бюджэту, а з бягучага года работы па гістарычным аб’екце аграгарадка “Жылічы” фінансуюцца па лініі Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі”.

Нагадаем, з верасня, дзякуючы планавай рэканструкцыі першай чэргі, школа мастацтваў, што месціцца ў палацы, займала годныя класы для заняткаў

інструментальнай народнай і класічнай музыкай. З’явілася харавое аддзяленне, а харэаграфічнае запрацуе з новага навучальнага года. Дарэчы, у палацавых сценах дзейнічае і музейная ўстанова. Так што з цягам часу Жылічы папоўняць спіс рэспубліканскіх гісторыка-культурных аб’ектаў, якія маюць, так бы мовіць, павышаную прывабнасць для турыстаў...

Па другой чарзе рэстаўрацыйна-ўзнаўленчых работ, значае начальнік аддзела культуры Кіраўскага райвыканкама Тамара Галубоўская, гэтымі днямі праводзіцца экспертыза. А на трэцяй палацавай чарзе, дзе праз час размесціцца музейныя фонды і карцінная галерэя, актыўна шчыруюць будаўнікі.

Яўген РАГІН

Традыцыя як рэсурс развіцця

17 — 20 красавіка ў Магілёве будзе працаваць міжнародны форум “Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства”.

Ініцыятыва яго правядзення належыць Магілёўскаму абласному метадычнаму цэнтру народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы. Кіраўнік установы Алег Хмялякоў паведаміў “К”, што ў мерапрыемстве прымуць удзел навукоўцы і спецыялісты па вывучэнні фальклору і традыцыйнай культуры. Плануецца прыезд дэлегацыі з Украіны, Прыбалтыкі, Казахстана, Расіі, іншых краін блізкага і далёкага замежжа.

Арганізатары форуму — упраўленне культуры Магілёўскага аблвыканкама і Магілёўскі АМЦНТІКАР пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Інстытута культуры Беларусі.

— Развіццё традыцыйнай культуры, падкрэслівае Алег Хмялякоў, — фундаментальны грунт для захавання культурнай разнастайнасці, таму тэма форуму — актуальная для любой сучаснай дзяржавы. Прадстаўніцасць мерапры-

емства дазволіць прааналізаваць лепшыя практыкі заахоўвання і папулярызацыі традыцыйнага мастацтва ў рэгіёнах. Інавацыі ў дадзенай сферы будуць абмеркаваны на ўзроўні міжнароднай супольнасці, што дапаможа ідэнтыфікаваць праблемы і праектаваць захады па іх эфектыўным вырашэнні. Да прыкладу, на парадак дня выносяцца пытанні дзяржаўна-прыватнага партнёрства ў захаванні і развіцці народнай традыцыі, прававага забеспячэння функцыянавання, захавання і актуалізацыі нацыянальнай культуры...

Сярод шматлікіх мерапрыемстваў у праграме міжнароднага форуму прадумана навукова-практычная канферэнцыя “Традыцыйная культура: ахова, захаванне, актуалізацыя”. Запланаваны таксама выезд у Мсціслаў, дзе гасцям будуць прадэманстраваны абрадавыя элементы Велікоднага тыдня, уласцівыя гэтаму рэгіёну Магілёўшчыны.

“Маладзёжная-2012”

7 сакавіка ў Мастацкай галерэі Беларускага палаца мастацтва пачала працаваць Рэспубліканская мастацкая выстаўка “Маладзёжная-2012”.

Штогадовы маладзёжны агляд твораў мастацтва розных відаў і жанраў ужо даўно стаў важнай падзеяй у культурным жыцці нашай краіны, бо за маладымі мастакамі — наша будучыня ў галіне выяўленчай культуры. Цяперашняя экспазіцыя дае цудоўную магчымасць

прасачыць тыя знаходкі ды праблемы, што існуюць у маладзёжнай творчасці, як з пункта гледжання зместу твораў, так і іх вобразна-глыбінных эксперыментаў.

На дадзенай выстаўцы, у якой прынялі ўдзел і сябры БСМ да 35 гадоў, і тыя маладыя творцы, хто яшчэ не ўваходзіць у склад Саюза, гледачы змогуць адзначыць для сябе як ужо знаёмыя імёны таленавітых аўтараў, так і новыя, што, магчыма, ужо ў бліжэйшыя гады, парадуць нас значнымі адкрыццямі ды навацыямі, такімі неабходнымі новаму часу.

Цэнтральны камітэт Беларускага прафсаюза работнікаў культуры выказвае глыбокія спачуванні Гедройцу Валерыю Карлавічу, намесніку генеральнага дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь, з прычыны напатакшай яго страты — смерці маці.

Калектыву Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні загадчыку трупы хору Ліліі Уладзіміраўне Карловіч з прычыны смерці бацькі.

Цэнтральны камітэт Беларускага прафсаюза работнікаў культуры выказвае глыбокае спачуванне родным і блізікам КАРАЧАНА Аляксандра Мікалаевіча, які працаваў на пасадзе начальніка аддзела культуры Навагрудскага раённага выканаўчага камітэта, у сувязі з яго смерцю.

Наша школа

Першая прэмія — з такім вынікам вярнулася з III Міжнароднага конкурсу “Premier” у Кіеве студэнтка Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, стыпендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі Людміла Карпук. Яе канцэртмайстар Ірына Баркун была адзначана дыпламам.

лармоніі і лаўрэатства на конкурсе Міжнароднага фестывалю духоўнай музыкі “Магутны Божа” ў Магілёве, што і стала штуршком прадоўжыць адукацыю. Людміла Якаўлеўна, за плячыма якой бліскучая оперная кар’ера, — педагог па пакліканні. Яна выпрацавала сваю ўласную методыку, сваю “тэхналогію” вакалу, занавану на лепшых сусветных здабытках і ўласных знаходках. Шмат дала мне і оперная студыя, дзе, сярод іншых парт-

ый, я спявала Сюзанну ў моцартаўскім “Вяселлі Фігара”.

— **Штосці з гэтага паказвалі і ў Кіеве?**

— Не, туды я рыхтавала іншую праграму: Канстанцыю з “Выкрадання з серала” Моцарта, Людмілу з “Руслана...” Глінкі, раманс іспанскага кампазітара ХХ стагоддзя Хаакіна Ніна і беларускую народную песню “Цераз рэчаньку”. Удзельніцаў было так шмат, што арганізатары ўвялі даволі цвёрдае абмежаванне па часе: не больш як дзесяць хвілін — першы тур і не больш за дванаццаць — другі, куды прайшла толькі палова удзельнікаў. На рэпетыцыю ў зале — увогуле ўсяго дзве хвіліны: толькі паспрабаваць акустыку. І без перапынку паміж турамі: увечары завяршыўся першы — зранку пачаўся другі. А паказаць сябе трэба як мага больш разнастайна! Вось дзе спатрэбілася мне ўсё тое, чаму вучылі.

— **Ці пастелі нешта ўвучыць, акрамя конкурсных выступленняў?**

— Уразіла, вядома, архітэктура тамтэйшага опернага тэатра. І тое, што іх оперная студыя мае асобны будынак — практычна другі Оперны — непадалёк ад першага...

На здымку: Людміла Карпук з партнёрамі па “Вяселлі Фігара”.

лепшыя выканаўцы, так і харэаграфічныя знаходкі, стыльнасць, арыгінальнасць, рэжысура, ступень рэалізацыі ідэй... А вось уладальнік Гран-пры будзе вызначаны глядацкім галасаваннем.

— Спадзяюся, — кажа адзін з арганізатараў фестывалю, балетмайстар-пастаноўшчык Маладзёжнага тэатра эстрады Віталій Молчан, — што ў будучым такія фестывалі стануць адкрытымі не толькі для беларускіх, але і для замежных удзельнікаў. Пакуль жа ўпершыню на гэце свята збяруцца не толькі сталічныя калектывы, але і, паводле папярэдняга заявак, з Віцебска, Гродна, Гомеля, Мазыра ды іншых мясцін. Упершыню будзе працаваць і журы, бо для далейшага павышэння прафесіяналізму калектывам патрэбны стымул — не толькі канцэртныя выступленні, але і іх прафесійная ацэнка.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Танцуем і вучымся

Заўтра завяршаецца прыём заявак на ўдзел у Першым адкрытым фестывалі харэаграфічнага мастацтва “Фэст эстраднага танца”, які пройдзе 18 сакавіка ў Маладзёжным тэатры эстрады.

ню, бо акрамя ўласна канцэртнай праграмы, сёлета запланаваны майстар-клас “Вобразная выразнасць руху”, лекцыя-семінары “Базавыя прынцыпы пастаноўкі сцэнічнага харэаграфічнага нумара” і з’яўляюцца “крутыя стол” з абмеркаваннем перспектывы развіцця эстраднай харэаграфіі ў Беларусі.

Акрамя таго, выступленне удзельнікаў будзе ацэньваць прафесійнае журы на чале з дацэнтам кафедры харэаграфіі БДУ-КІМ, балетмайстар-пастаноўшчыкам творчай майстэрні эстраднага танца Людмілай Яфрэмавай. Журы, у складзе якога будуць не толькі дзеячы харэаграфічнага мастацтва, але і прадстаўнікі радыё і тэлебачання, вылучыць пераможцаў ажно па васьмі намінацыях, дзе вызначацца як

Фестывалі эстраднага танца для нас быццам бы не навіна. Калісьці канцэртныя праграмы пад такой назвай ладзіў Аляксандр Яфрэмаў — адзін з заснавальнікаў нашай эстраднай харэаграфічнай школы. Пасля яго смерці ў іх правядзенні наступіў перапынак, а тры гады таму фэсты аднавіліся, ладзіліся ажно два разы на год. Але ў падобным разгорнутым фармаце мерапрыемства пройдзе ўпершы-

У густой сетцы заслаўскіх вулачак прытаілася някідая аднапавярховая камяніца, з усіх бакоў аброслая прыватнымі скарарам ва ўсёй яго "красе". Турыстычныя сцяжыны сюды пакуль не пратапаны, пра што сведчыць хаця б роўная снежная бель, не парушаная чалавечымі слядамі. Большасць аматараў гісторыі, якія сцякаюцца ў старадаўні гарадок, пра гэтае месца — ні сном ні духам. Тым больш, даведацца пра яго можна хіба на сайце Гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Заслаўе", якому той будынак воль ужо амаль год прыналежаць. Дамок па вуліцы Дачная наўрад ці здатны ўразіць сваімі архітэктурнымі дэталямі. Калі задума дойдзі іх і прадугледжвала, дык пазнейшыя перабудовы — амаль цалкам знівеліравалі. Па вялікім рахунку, у камяніцы ёсць усяго адна адметнасць — назва. Але, падзецца, нават яе можа хапіць для ператварэння гэтага занябанага будыначка ў турыстычную міні-сенсацыю. У Дзяржаўным спісе гісторыка-культурных каштоўнасцей ён пазначаны літаральна наступным чынам: эрмітаж палацава-паркавага комплексу Пшадзецкіх. І без усялякага сарамлівага двукосся!

"Дом культуры" для V.I.P.-публікі

Многія перакананы, што эрмітаж — імя ўласнае, якое па праве належыць выключна знакамітаму музею. Больш за тое: у гэтым запэўніваюць і ці не ўсе сучасныя слоўнікі. І толькі здымухнуўшы пыл з дарэвалюцыйных выданняў, можна даведацца больш ранняе і ўніверсальнае значэнне слова.

Разгарнуўшы ў бібліятэцы "Слоўнік замежных слоў" пад рэдакцыяй А.Чудзінава (1910 г.), сустракаем там наступнае азначэнне: "Зацішны домік у парках або садах". У Сярэднявеччы слова прыналежыла да лексікону магнахаў-пустэльнікаў, але ў секулярызаваны век Асветніцтва набыло зусім іншы сэнс. У XVIII стагоддзі эрмітажы выконвалі функцыі своеасаблівага "Дамоў культуры" для V.I.P.-публікі. Там месціліся кніжныя ды мастацкія калекцыі, праходзілі спектаклі і канцэрты... Як сведчаць знаўцы гісторыі Заслаўя, тамтэйшая камянічка — зусім не выключэнне.

Менавіта такі эрмітаж пабудавала ў 1775-м на беразе Нявы Кацярына II, і працяг гэтай гісторыі ўсім вядомы. Праз лічаныя гады вядомы італьянскі дойдзі Карла Спампані прыступіў да праектавання рэзідэнцыі Пшадзецкіх у Заслаўі.

Новаспечаныя магнаты ажно вылузвалі са скуры, каб ні на каліва не саступаць у шыку найбагацейшым ды найстарэйшым фаміліям. Палацава-паркавы комплекс напоўніў адлюстравуваць гэтыя амбіцыі. Спампані, як лічаць даследчыкі, ледзь не пераўзышоў сам сябе, стараючыся дагадзіць замоўцаю. Ды воль толькі... Творам гэтага майстра некаж увогуле не пашчасліла. Згадайма хаця б палац у Радзівілімонтах, які сёння нібыта вісіць літаральна на валаску паміж жыццём і смерцю...

Эрмітаж, які раней месціўся пасярод Верхняга парку (вуліцы Дачнай тады, зразумела, не было), — гэта амаль усё, што ацалела ад вялізнага ансамбля. Адпаведна, сціплы з выгляду дамок з'яўляецца ці не адзіным матэрыяльным напамінам пра той перыяд гісторыі Заслаўя, калі "першую скрыпку" ў ёй граў менавіта род Пшадзецкіх.

Колькі такіх эрмітажаў было пабудавана ў шляхецкіх і дваранскіх маёнках тагачаснай Расійскай імперыі, ніхто з навукоўцаў, мабыць, пакуль не падлічыў. Ясна адно: да нашых часоў іх ацалела ўсяго пара-тройка. А на тэрыторыі Беларусі — дык і наогул толькі адзін.

— У школьныя гады мне даводзілася займацца ў гэтым будынку фізкультурай, — распавядае начальнік аддзела культуры Мінскага райвыканкама Сяргей Кудзін. — Праўда, я тады не ведаў, што гэта менавіта эрмітаж...

Да вайны ў камяніцы месціліся майстэрні Мінскага ўмацаванага раёна, потым — школа і, урэшце, — Дом дзіцячай творчасці. Усе гэтыя гады будынак спраўна служыў людзям, але яны не рупіліся пра яго захаванне ды своечасовы рамонт. Таму і заканамерны фінал не прымусяў сябе чакаць: "паплыў" дах...

для аднаўленчых работ у нас на сёння няма. Таму вельмі спадзяёмся на дапамогу Заслаўскага гарвыканкама...

Рамонтны бюджет установы на ўвесь год — "ажно" 79 мільёнаў рублёў. Гэтага не хопіць нават на тое, каб абнесці этнаграфічны комплекс добрым плотам, хаця такая патрэба — навідавоку, не кажучы ўжо пра рэстаўрацыю цэлага будынка...

Сяргей Кудзін цудоўна разумее гэтыя праблемы. Але шчыра прызнаецца, што паспрыць іх вырашэнню ён не здатны. Бо... даецца ў знакі той самы "раённы" статус установы. Наколькі ён адпавядае ролі Заслаўя ў гісторыі Беларусі ды турыстычным перспектывам мястэчка? Тут пытанне, як падаецца, — рытарычнае.

У выніку юрыдычныя змены ніяк не паўплывалі на стан "дэ-факта". А эрмітаж пакуль што павіс "мёртвым

такія людзі ў нас ёсць, і яны далёка не заўсёды маюць магчымасці свае задумы ажыццявіць — хаця б толькі праз тое, што арт-галерэя і крама ў нас пляцяць аднолькавую арэндную плату.

— Для нас падобны варыянт — найбольш спрыяльны, — кажа Мікалай Паграноўскі. — Мы гатовы выслухаць і прыняць любыя ідэі — вядома, у рамках заканадаўства...

— Нам не цікава здаваць гэтыя памяшканні ў арэнду, скажам, пад склады, — дадае Генадзь Сівохін. — Але калі хтосьці захоча зрабіць у эрмітажы, да прыкладу, Цэнтр сучаснага мастацтва, міжнародны Дом творчасці або нейкі іншы цікавы культурны праект, які "працаваў" бы на турыстычны імідж Заслаўя, мы гатовы супрацоўнічаць з ім не на камерцыйных, а менавіта на партнёрскіх умовах. Наша пляцоўка — вашы сродкі,

Як ператварыць "мёртвы груз" з дахам, што "паплыў", у турыстычную фішку?

Каму "па зубах" цана "эрмітажнай" праблемы?

Пасля таго, як супрацоўнікі раённага аддзела Міністэрства па надзвычайных сітуацыях прызналі будынак аварыйным, дзіцячыя гурткі адтуль выехалі, і ён гадоў пяць выкарыстоўваўся выключна як склад ды стаяў без ацяплення. Менавіта ў такім стане яго ўзяў на баланс музей-запаведнік.

— Мы неаднаразова рабілі захады па перадачы нам гэтай камяніцы, — распавядае дырэктар установы Мікалай Паграноўскі, які пастаянна дбае пра яе пашырэнне. — І, урэшце, дамагліся свайго...

Канцэпцыя новага прыстасавання эрмітажа была прапрацавана даўно і дэталёва. Кіраўніцтва музея-запаведніка справядліва мяркуе, што ў Заслаўі надта не хапае музея горада. Але... Нават папярэдні разлік "цаны пытаня" — уключна, вядома, і са сродкамі на рэстаўрацыю — адразу засведчыў: музейнай установе, якая цяпер мае сціплы "раённы" статус, такія выдаткі "не па зубах". Асабліва — у цяперашнія часы, не надта спрыяльныя для новых маштабных пачынаў за дзяржаўны кошт.

Ды і ў кіраўніцтва музея-запаведніка сёння зусім іншыя клопаты: захаваць хаця б тое, што ўжо ёсць. Нават няўзброеным вокам відаць, што адна са сцен паравога млына, пра які мы ўжо пісалі год таму (гл. "К" № 4 за 2011 г.), ладна пахілілася. І калі не прыняць своечасовыя меры, музей-запаведнік рызыкуе пазбавіцца "сэрца" свайго этнаграфічнага комплексу, дзе ладзяцца папулярныя анімацыйныя праграмы, што прыносяць ладную долю платных паслуг (агулам, дарэчы, установа за мінулы год зарабіла каля 140 мільёнаў рублёў).

— Частку бярвеннага млына трэба тэрмінова замяніць: яны згнілі ўжо ўшчэнт, — распавядае Мікалай Паграноўскі. — Мы запрасілі спецыялістаў "Белрэстаўрацыі" — яны правялі патрэбныя даследаванні. Але грошай

грузам" на балансе музея-запаведніка. І па-ранейшаму пусте ды спакваля разбураецца. Рэшткі інтэр'ераў Дома творчасці робяць карціну запущення, якая пануе ўнутры, яшчэ больш злавесна- "сюрнай".

— Мы зрабілі захады, каб увесці новыя стаўкі для тых супрацоўнікаў, якія б падтрымлівалі будынак ды навакольную тэрыторыю ў належным санітарным стане, — распавядае намеснік дырэктара музея-запаведніка Генадзь Сівохін. — І хаця кіраўніцтва райаддзела культуры нас падтрымала, фінансавых магчымасцей пакуль не знайшлося...

На яго думку, малыя рамонтныя "ўліванні" ў эрмітаж, на якія пакуль толькі і здатны музей-запаведнік, сітуацыю кардынальна не выправяць: гэта выкараненне наступстваў, а не прычыны. Бо самае важнае — менавіта знайсці для будынка новае прызначэнне. А ўсё астатняе — ужо справа тэхнікі.

Кропка перастачэння інтарэсаў

Вядома, прасцей за ўсё — прадаць "мёртвы груз" з аўкцыёну. Балазе пакупнік на яго, напэўна б, знайшоўся. Будынак месціцца ў даволі зручным месцы — усяго пяць хвілін пехатой ад чыгуначнай станцыі. Дык чаму б не зрабіць там нейкі склад або офіс?

Але і Сяргей Кудзін, і Мікалай Паграноўскі лічаць такі варыянт крайне непажаданым, бо тады гэтая камяніца ўжо ніколі не стане эрмітажам. Таму кіраўніцтва музея настойвае на тым, што адпачатная для яе культурная функцыя ні ў якім выпадку не павінна змяняцца.

Запытаўся ў Мікалая Паграноўскага: "А што, калі да вас звернецца чалавек, які мае сваю ідэю — скажам, стварэнне нейкага спецыфічнага музея — і гэтыя рэсурсы для яе ўваблення?". Запытаўся, бо ведаю, што

а ідзі... Тут самае важнае — знайсці кропку перастачэння інтарэсаў партнёра, музея-запаведніка, а таксама — мясцовых улад. Мяркую, гэта цалкам рэальна.

Дзе "водзяцца" інвестары?

Паняцце "дзэнтрыфікацыя" сёння распаўсюджана, не раўнуоучы, ва ўсім свеце. Дзякуючы своеасабліваму "комплексу захадаў", занябаныя і напаяўтрусочныя раёны ператвараюцца ў прэстыжныя. Прычым часам — нават без кардынальнай змены свайго аблічча, асабліва ў тым выпадку, калі справа датычыцца гістарычнай забудовы. Відавочна, што эрмітаж па вуліцы Дачнай ды яго ваколіцы таксама патрабуюць падобнага "ашляхетнівання".

За мяжой можна знайсці нямала прыкладаў "ашчаднай" дыўльтрабюдэжэтай дзэнтрыфікацыі помнікаў спадчыны. Згадайма хаця б берлінскі кунстаўз "Тэхелес", створаны ў стогадовым будынку, які ўжо ішоў пад знос, або "незалежную рэспубліку" Ужупіс у Вільнюсе... Алгарытм тут — вельмі просты: ідзі, "раскрутка" — і ніякіх асаблівагаў капітальных укладанняў! Раптам жа выяўляецца цікавая акалічнасць: здараецца, "еўра-рамонт" там нават і не патрэбны — ён можа толькі нашкодзіць. Парэпаньня сцены з багемным "флэрам" прывабляюць значна больш.

Генадзь Сівохін праводзіць своеасабліваю экскурсію па заслаўскім эрмітажы. Як выяўляецца, у будынку — усяго дзве аварыйныя зоны, прычым даволі невялікія. Адно месца, у якім "паплыў" дах, знаходзіцца ў "сенсах", прыбудаваных ужо за савецкім часам, другое — у асобнай частцы будынка, без якой можна пэўны час увогуле абыходзіцца.

Уласна, мы да таго, што "адужаць" гэты праект у яго "мінімальнай" версіі могуць не толькі "крутыя" бізнесмены, але і рупліўцы з шараговым дастаткам. Галоўнае, каб былі ідэя, жаданне, а таксама мінімальныя будаўнічыя навыкі, патрэбныя, каб умацаваць дах з дапамогай звычайных дошчак.

Бяда толькі ў адным: такія рупліўцы на даляглядзе пакуль не прамаляваюцца — ні заможыныя, ні проста імгтныя... Адсюль узнікае пытанне: дзе яны "водзяцца" і як іх "лавіць"?

— Безумоўна, сярод нашых бізнесменаў ёсць тыя людзі, якія і могуць дапамагчы, і, мабыць, гэтага хочуць, але... мы іх не ведаем, а яны не ведаюць нас, — прызнаецца Мікалай Паграноўскі.

Адзіным выйсцем у дадзенай сітуацыі кіраўніцтва музея-запаведніка бачыць самастойную "раскрутку" самога аб'екта — хаця б толькі пасільнымі сродкамі. Генадзь Сівохін упэўнены, што гэтаму будучы спрыяць разнастайныя культурныя імпрэзы, якія запланаваны ў бліжэйшы час на панадворку будынка. І сапраўды, як сведчыць міжнародная практыка, такія захады цалкам могуць змяніць да лепшага лёс помніка спадчыны.

Дзяржаўна-прыватнае супрацоўніцтва, развіццё якога з'яўляецца адной з найпрыярытэтных задач галіны культуры, спараджае нямала новых для нас пытанняў. Апісаны вышэй выпадак дазваляе праявіць многія з іх. Як адладзіць механізм пошуку партнёраў? Як фарміраваць з імі адносіны? Як рэалізоўваць смелыя ідэі, не выходзячы па-за межы прававога поля? Як належыць склаці адпаведныя дакументы, каб ніводзін з бакоў у выніку не быў пакрыўджаны?

Запытаўся ў кіраўніцтва музея-запаведніка, ці прадугледжвае яго штатны расклад пасяду юрыста. Як выявілася, не. Ды і галіна эканомікі тут прадстаўлена толькі на ўзроўні бухгалтара... Дык, можа, ёсць сэнс стварыць нейкі "кансультацыйна-метадчны" цэнтр, здатны ўзяць на сябе гэтую частку працы? Урэшце, зусім не факт, што прафесійны музейшычык здолее самастойна склаці "пісьменны" праект для нейкага інвестыцыйнага форуму.

Падобныя пытанні можна доўжыць. Але не выпадае нават сумнявацца ў тым, што кожнае з іх з'яўляецца вырашальным. І будзе выдатна, калі адказы на некаторыя з іх удацца знайсці менавіта ў працэсе дзэнтрыфікацыі дадзенага "нетыповага" аб'екта.

...Без сумневу, заслаўскі эрмітаж — гэта "фішка" не горшая, чым знакамітая вёска Парыж на Пастаўшчыне. Прычым яна не была прядумана год таму нейкім кемлівым хлопцам адмыслова для таго, каб завабліваць даверлівых наведвальнікаў, як нярэдка здараецца ў свеце. Абедзве згаданыя "фішкі" — цалкам аўтэнтычныя, гістарычныя, яны дасталіся нам у спадчыну.

Толькі воль... Ці здатныя мы капіталізаваць падобныя брэндзі і ці ўмеём прымусяць іх прыносіць сацыяльныя ды іміджавыя дывідэнды?

Ілья СВІРЫН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Заслаўе — Мінск

Летась, як вядома, паміж Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і Генеральнай пракуратурай краіны было падпісана сумеснае пагадненне аб супрацоўніцтве ў пытаннях аховы гісторыка-культурнай спадчыны. У межах дасягнутай дамоўленасці ва ўсіх рэгіёнах праводзіліся праверкі выканання заканадаўства ў названай сферы, ініцыяваныя Генеральнай пракуратурай Рэспублікі Беларусь. Таксама наладжаны абмен інфармацыяй з мэтай прымаць захады арганізацыйнага і прававога характару для належнага выкарыстання і ўтрымання помнікаў гісторыі. Пра іх вынікі карэспандэнт "К" пагутарыў з пракурорам аддзела па наглядзе за выкананнем прыродаахоўнага і зямельнага заканадаўства Генпракуратуры Віктарам ЛЕЎШАМ.

Дарэчы, тэма прадухілення парушэнняў заканадаўства ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны, згодна з Планам асноўных мерапрыемстваў Міністэрства культуры краіны, мае быць абмеркавана на пасяджэнні калегіі Міністэрства.

стаяць напярэдавіні. Як вядома, мясцовыя органы ўлады маюць права паставіць пытанне аб канфіскацыі падобных аб'ектаў у судовым парадку. Але такіх выпадкаў у краіне пакуль зафіксавана не было. Таму, на нашу думку, ахова гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі патрабуе большай увагі менавіта з боку мясцовых органаў ўлады.

Пры даследаванні рэшткаў Сядзібна-паркавага комплексу "Пукава" (помнік сярэдзіны XIX стагоддзя) у вёсцы Сунаі Капыльскага раёна

— Цяпер актыўна прасоўваецца ідэя аб тым, што некаторыя старадаўнія сядзібы можна і трэба аддаваць ва ўласнасць прыватным арганізацыям і асобам. Шэраг дадатных прыкладаў у гэтым накірунку ўжо ёсць: будынкі ў Красках Ваўкавыскага, Лінове Пружанскага раёнаў ужо займелі сваіх гаспадароў...

— Так, і гэтую тэндэнцыю варта толькі вітаць. Магу адзначыць і той факт, што мы падтрымліваем прапанову Міністэрства культуры пра

— Што, на погляд Генпракуратуры, трэба зрабіць, каб парушэнняў у сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны было менш?

— Кантроль за аховай помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны ажыццяўляе Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Але, як вядома, у рэгіёнах кантроль за падобнымі аб'ектамі ўскладзены на супрацоўнікаў устаноў аддзелаў культуры. А яны часта сумяшчаюць пры гэтым абавязкі музейных работнікаў, ды-

А ёсць раёны, дзе няма ніводнай ахоўнай дошкі на помніках спадчыны...

Калі пракурор выносіць вердыкт...

— Адрасу адзначу, што праверкі выканання заканадаўства ў сферы аховы спадчыны, праведзеныя летась, выявілі шэраг разнастайных правапарушэнняў. Напрыклад, у рэгіёнах не ў поўным аб'ёме выконваюцца патрабаванні афармлення на кожную гісторыка-культурную каштоўнасць пашпартаў і ўліковых карт. Скажам, па ўсіх аб'ектах, якія адносяцца да гісторыка-культурных каштоўнасцей, не запоўнены пашпарты. Калі казаць, да прыкладу, пра Віцебшчыну, то ў Шумілінскім раёне — у 33, у Расонскім — у 43, у Чашніцкім — у 14 выпадках... Яшчэ адна праблема: цягам 2011 года былі адзначаны факты, калі без дазволу Міністэрства культуры Беларусі на помніках гісторыі праводзіліся рамонтныя работы. Напрыклад, у Браслаўскім раёне сёлета без адпаведнага дазволу Мінкультуры выконваліся работы па добраўпарадкаванні Браслаўскага гарадзішча...

— І пра той жа Браслаў у гэтым кантэксце "К" узнімала пытанне неадночы. А якія найбольш распаўсюджаныя парушэнні заканадаўства ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны можна канстатаваць на сёння?

— Па-ранейшаму праблемным з'яўляецца пытанне распрацоўкі праектнай дакументацыі зон аховы на аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны з рэжымамі іх утрымання і выкарыстання. Таксама шмат у якіх рэгіёнах — напрыклад, у Пінску, Быхаўскім раёне Магілёўскай, Гомельскім раёне Гомельскай, Чашніцкім раёне Віцебскай абласцей — улік помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны належным чынам не арганізаваны. Нашымі супрацоўнікамі былі ўстаноўлены шматлікія выпадкі размяшчэння рэкламы на фасадах будынкаў, што маюць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці, без узгаднення з райвыканкамамі і Мінкультуры.

— Нядаўна, на выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, міністр культуры Павел Латушка засяроджваў увагу прысутных на выкананні патрабаванняў заканадаўства ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны. У прыватнасці, кіраўнік Міністэрства запатрабаваў устанавіць ахоўныя дошкі на ўсіх аб'ектах спадчыны Беларусі...

— Так, і агучаная праблема — адна з найбольш вострых. Напрыклад, у Лагойскім раёне Мінскай вобласці з 69 аб'ектаў толькі на 9 усталяваны

ахоўныя дошкі. У Бярэзінскім раёне ахоўных дошак наогул няма ні на адным з 30 аб'ектаў. У Віцебску яны адсутнічаюць на 99 з 236 аб'ектаў, ва Ушацкім раёне — на 22 з 34 аб'ектаў, у Асіповіцкім раёне Магілёўскай вобласці — на 38 са 106... Гэты спіс можна доўжыць... Адзначу, што названыя праблемы былі актуальныя таксама і два гады таму, калі Генпракуратура ладзіла праверку выканання заканадаўства ў гэтай сферы. Актуальныя яны, як бачыце, і цяпер.

— А чым можа абярнуцца адсутнасць ахоўнай дошкі на тым або іншым гістарычным будынку?

— У выніку гэта можа перашкодзіць прыцягненню вінаватых да крымінальнай адказнасці. Прывяду толькі адзін прыклад. Свята-Мікалаеўская царква ў гарадскім пасёлку Карма Магілёўскай вобласці. У 2009-м мясцовыя жыхары паспрабавалі разабраць гэты помнік гісторыі і культуры на цэгл. Неабыякавыя грамадзяне звязаліся з праваахоўнымі органамі, і разбурэнне помніка ўдалося спыніць. Але... Ва ўзбуджэнні крымінальнай справы па гэтым факце было адмоўлена, паколькі следства ўстанавіла, што на будынку архітэктуры не ўсталявана ахоўная дошка. А гэта значыць, што вінаватых маглі і не ведаць пра статус гэтага аб'екта. У выніку гэтых людзей прыцягнулі да адказнасці толькі за незаконны крадзеж цэгла.

— Як змяняецца сітуацыя, калі пракурор выносіць вердыкт?

— Як вядома, на мясцовым узроўні выканкамамі распрацоўваюцца рэгіянальныя праграмы па ахове спадчыны. Яны хоць і зацвярджаюцца, але нярэдка — толькі фармальна, сродкаў на фінансаванне падобных праграм часта зусім не прадугледжваецца. Таксама не заўсёды адбываецца належныгляд за помнікамі гісторыка-культурнай спадчыны, прычым у гэтым выпадку вінаваты не толькі мясцовыя райвыканкамы, але і самі ўласнікі дадзеных аб'ектаў. Да прыкладу, колькі гадоў таму ў Хойніцкім раёне Гомельскай вобласці ў будынках колішняй сядзібы Барысаўшчына, узведзенай напрыканцы XIX — на пачатку XX стагоддзя, мясцовая гаспадарка ўтрымлівала... свіней. Па патрабаванні пракуратуры раёна свінаферму там ліквідавалі. Яшчэ прыклад. У Сенненскім раёне Віцебскай вобласці пад пагрозай поўнага разбурэння знаходзіцца Сядзібна-паркавы комплекс "Беліца". Большасць яго аб'ектаў (рэшткі сядзібнага дома, вытворчыя і гаспадарчыя пабудовы)

Мінскай вобласці было ўстаноўлена, што ўласнікам не выкананы меры па захаванні аб'екта гісторыка-культурнай спадчыны: будынкі знаходзяцца ў незадавальняючым стане, іх рамонт увогуле не праводзіўся, унутраныя памяшканні поўныя смецця, а ўваход у іх — бесперашкодна. Па выніках праверкі вынесены прадпісанні аб ліквідаванні выяўленых парушэнняў.

У Верхнядзвінскім раёне ў аварыйным, напярэдавіні, стане знаходзіцца сядзібна-паркавы комплекс у вёсцы Вопытная, у дачыненні да якога з 2004 года не падпісана ахоўнае абавязальства з яго ўласнікам. У гэтым жа раёне ў незадавальняючым стане знаходзіцца былы манастырскі шпіталь у гарадскім пасёлку Асвея, уласнікам якога з'яўляецца каталіцкая абшчына, якая займае толькі невялікую частку будынка. Астатняя ж яго частка пустэе і паступова руінуецца...

тое, каб у некаторых выпадках перадаваць падобныя аб'екты ўласніку нават за адну базавую велічыню. Натуральна, пры ўмове, што новы гаспадар адрамантуе і будзе ўтрымліваць помнік гісторыка-культурнай спадчыны ў належным стане.

У сувязі з гэтым зноў звярну ўвагу на неабходнасць актыўнага ўдзелу мясцовых органаў ўлады ў справе перадачы падобных аб'ектаў прыватнікам. Бо часта бывае так, што ахвотны набыць тую або іншую старадаўнюю сядзібу знаходзіцца, а вось мясцовае кіраўніцтва не заўсёды гатова да падобных прапаноў. Напрыклад, сядзібу Умястоўскіх у вёсцы Жамыслаўль — Іўеўскага раёна Гродзенскай вобласці — не так даўно хацеў набыць інвестар за 1 мільярд рублёў. Але мясцовы райвыканкам упусціў гэтую магчымасць: здзелка не адбылася менавіта з-за бюракратычнай цяганіны. Калі ж раённыя ўлады спахапіліся, было ўжо позна: інвестар перадумаў набыць сядзібу...

рэктару ЦБС і гэтак далей. Таму, на жаль, іхняя праца ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны часам бывае не надта эфектыўнай. Таму цяпер галоўная задача — праца па стварэнні міжведамаснай Дзяржаўнай інспекцыі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, якая была б незалежнай ад мясцовых органаў ўлады. Гэты кантралюючы орган плануецца стварыць пры Міністэрстве культуры. Дзяржінспекцыя займее статус юрыдычнай асобы і свае структурныя падраздзяленні ва ўсіх абласцях нашай краіны.

— Плануецца, што дзяржаўныя інспектары па ахове гісторыка-культурнай спадчыны з'явіцца ў кожным раёне Беларусі...

— І тут адразу ўзнікну пытанне па колькасці тых штатных адзінак, якія будуць працаваць у дадзенай структуры. Дарэчы, пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 12 мая 2010 года быў зацверджаны распрацаваны Міністэрствам культуры краіны План мерапрыемстваў па забеспячэнні кантролю і нагляду ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Згодна з гэтым дакументам, таксама планавалася стварэнне міжведамаснай інспекцыі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ды ўнясенне неабходных змяненняў у дзеючае заканадаўства. На жаль, і гэты план мерапрыемстваў пакуль не выкананы. Спадзяёмся, што Дзяржаўная інспекцыя па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ўсё ж такі з'явіцца пры Міністэрстве культуры.

— Што яшчэ прапануецца Генеральнай пракуратурай у справе аховы гісторыка-культурнай спадчыны?

— Нас вельмі непакоіць той факт, што матэрыяльны стан помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны пры перадачы таму або іншаму ўласніку ніяк не фіксуецца. З гэтай прычыны пасля цяжка ацаніць урон, які наносіць падобным аб'ектам іх уладальнікі, і адпаведна — досыць складана прыцягнуць гэтых асоб да адказнасці, даць абгрунтаваную прававую ацэнку іхнім дзеянням. Таму мы прапанавалі Міністэрству культуры распрацаваць метадыку ацэнкі матэрыяльнага стану помнікаў. Упэўнены, гэта дазволіць у пэўнай ступені вырашыць названую праблему.

І апошняе. Думаецца, няблага было б прыкласці больш намаганняў па папулярнасці помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны. На жаль, і тут пытанню больш, чым адказаў. Бо яшчэ ў 2006-м было прынята рашэнне аб стварэнні банка даных аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны нашай краіны. Але і да сённяшняга дня работы па яго стварэнні знаходзяцца ў пачатковай стадыі. Гэтую сітуацыю, безумоўна, абавязкова трэба выпраўляць. Паводле Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады сродкі на гэтыя мэты прадугледжаны. Таму, спадзяюся, у хуткім часе падобны банк даных з'явіцца, і да яго будуць мець доступ жыхары нашай краіны.

Занатаваў Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

З усіх календарных пачаткаў месяцаў 1 жніўня падаецца большасці нашых суайчыннікаў адным з самых "нязначных": маўляў, час адпачынку. Між тым, кожны год менавіта гэтая дата становіцца вельмі важнай для тысяч выпускнікоў навучальных устаноў з усёй краіны, бо ў першы дзень апошняга месяца лета яны павінны з'явіцца да месца свайго размеркавання. Да 1 жніўня застаецца яшчэ колькі часу, але "рыхтуй сані летам", а якаснае размеркаванне — узімку. Сапраўды, працэс размеркавання спецыялістаў, што скончылі ВНУ, пачынаецца задоўга да выпускнога балю. "К" вырашыла даведацца, на якой стадыі знаходзіцца гэты вельмі важны працэс у вядучых беларускіх ВНУ сферы культуры сёлета.

Паводле даных рэктарата БДАМ, добрыя перспектывы размеркавання — і на іншых спецыяльнасцях гэтага факультэта. Напрыклад, на "Мастацкае шкло" — шэсць заявак на кожных пяць выпускнікоў. Што да іншых спецыяльнасцей і факультэтаў, то заяўкі на іх толькі пачалі прыходзіць. Зрэшты, Акадэмія паводзіць сябе ў гэтым пытанні актыўна: рассылае адпаведныя лісты па тых абласных упраўленнях культуры, дзе ёсць установы з патрэбным профілем спецыялістаў, праводзіць перамовы з кіраўнікамі зацікаўленых арганізацый, каб у адказны момант ніводны з выпускнікоў не застаўся без працы.

Пэўная спецыфіка

Пэўныя пытанні, на думку першага прарэктара БДАМ, могуць узнікнуць у выпускнікоў факультэта экранных мастацтваў. У студэнтаў, якія навучаліся на кафедрах тэлевізійнай рэжысуры і аператарскага мастацтва, праблем з працаўладкаваннем, хутчэй за ўсё, не будзе, а вось што да рэжысёраў кіно, дык тое, ці

Вінакурава. — Зразумела, прыватнікі часам прапануюць выпускнікам больш прывабныя ўмовы, у тым ліку, па заробатнай плаце, але наша задача — задаволіць запыты найперш дзяржаўных устаноў — застаецца нязменнай, і мы яе выконваем. Канешне, усё, зноў-такі, залежыць ад спецыяльнасці: калі прыватны тэатраў у нас практычна няма і заяўкі на выпускнікоў тэатральнага факультэта ідуць ад дзяржаўных устаноў, то на дызайнераў вельмі вялікі попыт менавіта з боку прыватнікаў. Што да мастакоў, то яны запатрабаваны як выкладчыкі ў мастацкіх школах, графікі ж знаходзяць працу ў выдавецтвах. Прыватнікам, якія абурююцца, маўляў, чаму іхнія заяўкі ідуць у другую чаргу, мы заўсёды прапануем самастойна замовіць і аплаціць падрыхтоўку патрэбнага спецыяліста. Дзяржава плаціць за падрыхтоўку кожнага спецыяліста вялікія грошы і мае поўнае права прэтэндаваць на яго размеркаванне...

Да слова, працэсы набору і размеркавання — рэчы ўзаемазвязаныя, бо колькасць бюджэт-

БДУКІМ Юрый БОНДАР. — На кожнага з маладых спецыялістаў у сярэднім прыходзіцца дзве з паловай заяўкі, што, зразумела, някепка і дэманструе высокі статус нашай навучальнай установы. Такую карціну мы, дарэчы, назіраем кожны год. Але сёлета колькасць заявак, якую будзем у стане задаволіць, будзе большая, бо ў бягучым годзе мы ажыццяўляем па шэрагу спецыяльнасцей падвойны выпуск: студэнты, што навучаліся па адукацыйных стандартах першага пакалення, і тыя, якія навучаліся па адукацыйных стандартах другога пакалення са скарачанымі тэрмінамі навучання. Таму культуролагаў, бібліятэкараў будзе больш удвая, і заяўкі па гэтых спецыяльнасцях мы плануем задаволіць цалкам...

Папярэдняе размеркаванне на факультэтах БДУКІМ ужо адбылося. Па словах першага прарэктара, папярэдняе размеркаванне прыходзіць з мэтай растлумачыць выпускнікам іх правы, зняць магчымыя пытанні, што ўзнікаюць пад час працэсу размеркавання, падрыхтаваць спецыялістаў да "сустрэчы" з іх месцам працы.

чана 492 чалавекі, якія падлягаюць размеркаванню, у тым ліку 185 бібліятэкараў, 115 культуролагаў, 29 рэжысёраў святаяў, 33 харэографы. Гэта ў 1,6 раза больш, чым летась, і павінна дапамагчы значна паменшыць дэфіцыт кадраў у бібліятэках ды клубных установах.

Рух у абодвух напрамках

Зразумела, размеркаванне — хвалюючы момант, у першую чаргу — для саміх выпускнікоў. Але і ВНУ робяць усё магчымае, каб нечаканых непрыемнасцей пры з'яўленні маладых спецыялістаў на першых працоўных месцах не ўзнікала. Балазе апошнія сталі больш актыўна цікавіцца сваім будучым лёсам, самастойна шукаць годнае першае месца працы, таму імянных заявак у ВНУ дасылаюць даволі шмат.

У сваю чаргу, той жа БДУКІМ актыўна вядзе папярэднюю працу як з выпускнікамі, так і з арганізацыямі, якія запрашаюць на працу. У абласныя ўпраўленні культуры накіраваны лісты-запрашэнні на ўдзел у камісіі па размеркаванні, рэгулярна праводзіцца маніторынг арганіза-

Выпускнік і працадаўца: першае спатканне —

папярэдняе размеркаванне

"Кастынг" маладых спецыялістаў нярэдка адбываецца літаральна па конкурсе

Працэс пайшоў!

Як паведамлілі карэспандэнту "К" у вышэйшых навучальных установах, папярэдняе размеркаванне выпускнікоў гэтага года запланавана на канец сакавіка — красавік, а ў дадзены момант ідзе актыўны прыём заявак ад арганізацый.

Так, да прыкладу, адбываецца ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, першы прарэктар якой Юрый ЗЛАТКОЎСКІ паведаміў "К", што само папярэдняе размеркаванне адбудзецца ў Акадэміі напрыканцы сакавіка. Падводзіць вынікі збору заявак пакуль зарана: па вопыце мінулых кампаній зразумела, што большая частка запытаў прыходзіць за апошнія некалькі тыдняў. Хаця пэўныя высновы можна зрабіць ужо цяпер.

— Пытанне з размеркаваннем рэктарат трымае на штотыднёвым кантролі, — распавяла "К" першы прарэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Святлана ВІНАКУРАВА. — Вызначаем з кожным факультэтам пасобку, кантралюем колькасць атрыманых заявак. Калі глядзець па факультэтах, то асаблівы праблем у гэтым годзе не чакаецца. На тэатральным факультэце выпускаецца курс дэкана Уладзіміра Мішчанчука, яго лёс ужо, можна сказаць, уладкаваны. Няма праблем з асобнымі спецыяльнасцямі на факультэце дызайну і дэкаратывна-прыкладнога мастацтва. Напрыклад, на спецыяльнасць "Мастацкая кераміка" ўжо прыйшлі па дзве заяўкі на чалавека, такім чынам, у нашых выпускнікоў ёсць пэўны выбар, што не можа не радаваць...

атрымаюць яны першае месца працы, будзе залежыць ад Нацыянальнай кінастудыі, з якой заявак пакуль (па стане на пачатак сакавіка 2012 года) не паступала. Справа ў тым, што сучасны фармат супрацоўніцтва кінавытворчых арганізацый з рэжысёрамі прадугледжвае кантракт на канкрэтную стужку, і ў іх штатным раскладзе новых пастаянных месцаў для такіх спецыялістаў не прадугледжана. Але, як запэўнілі "К" у Акадэміі мастацтваў, гэтую канкрэтную праблему ўсё-такі плануюць вырашыць сумесна з кіраўніцтвам Нацыянальнай студыі самым бліжэйшым часам.

Унікальнасць падрыхтаваных Акадэміяй спецыялістаў абумоўлівае і працэс іх размеркавання. Напрыклад, самыя "адзінкавыя" выпускнікі — з мастацкага факультэта: іх у гэтым годзе, здаецца, няшмат, 19 чалавек, але кожны патрабуе асобнай увагі. Між тым, заяўкі "на мастакоў" ужо прыходзяць, у тым ліку — персанальныя. Сумневу ў тым, што і сёлета ўсе выпускнікі-мастакі размеркаванне атрымаюць, не ўзнікае.

У тым, што спецыялісты з мастацкай адукацыяй у краіне вельмі запатрабаваны, сведчыць і вялікая колькасць заявак з прыватных арганізацый. Асабліва гэта датычыцца спецыялістаў па дызайне. Аднак, паводле дзеючага заканадаўства, у першую чаргу задавальняюцца заяўкі дзяржаўных і толькі потым — прыватных працадаўцаў.

— Мы прытрымліваемся заканадаўства, і ў прыватныя арганізацыі размяркоўваем студэнтаў толькі пасля таго, як будучы задаволены ўсе дзяржаўныя заяўкі, — падкрэслівае Святлана

ных месцаў залежыць, у тым ліку, ад колькасці заявак, пададзеных на спецыялістаў той або іншай прафесіі. Таму ВНУ таксама вельмі зацікаўлены, каб колькасць заявак была не меншая за колькасць выпускнікоў.

Па словах Святланы Вінакуравай, Акадэмія мастацтваў таксама вядзе шчыльную працу з арганізацыямі, якія дасылаюць запыты, у кірунку выдання ўмоў размеркавання: каб пазбегнуць недарэчнасцей, выпускнікоў павінны чакаць на месцы адпаведных умоў. Так, яны павінны атрымаць працоўныя месцы дакладна па тых спецыяльнасцях, па якіх навучаліся. Іншагароднім маладым спецыялістам павінны быць прадастаўлены і адпаведныя жыллёвыя ўмовы. У Акадэміі мастацтваў здараецца адзін-два выпадкі на год, калі выпускнік пераразмяркоўваецца менавіта з вышэйназваных прычын. Зрэшты, з-за спецыфікі прафесій, якім навучаюць у БДАМ, амаль з кожным выпускніком працэс размеркавання даводзіцца прапрацоўваць у індывідуальным парадку. Зрэшты, само размеркаванне ўжо не падаецца нікому нечым дзіўным, стаўленне да яго з боку маладых спецыялістаў спакойнае, таму для ВНУ гэты працэс у апошнія гады не з'яўляецца вялікай праблемай.

Попыт і прапанова

У рыначных катэгорыях вызначаюць працэс размеркавання выпускнікоў і ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў.

— Попыт на нашых выпускнікоў нашмат перавышае прапанову, — кажа першы прарэктар

Спецыфікай размеркавання ў БДУКІМ з'яўляецца тое, што большасць выпускнікоў адпраўляецца на працу ў рэгіёны. Па словах Юрыя Бондара, сёлета колькасць накіраваных у рэгіёны складзе таксама 78 — 79%. Пры гэтым, колькасць заявак з Мінска даволі вялікая, але прыярытэт камісія аддае менавіта рэгіянальным.

У адпаведным адзеле ўніверсітэта адзначылі, што найбольшую актыўнасць па колькасці дасланных заявак традыцыйна праяўляе Мінская вобласць. Так, за тры апошнія гады ва ўстановы, падпарадкаваныя ўпраўленню культуры Мінаблвыканкама, былі накіраваны 259 выпускнікоў БДУКІМ, пры агульнай лічбе размеркаваных ва ўстановы ўпраўлення культуры 622 чалавекі. Менш за ўсё выпускнікоў прынялі ўстановы, падпарадкаваныя брэсцкаму ўпраўленню, — 53 спецыялісты, прытым, што за 2009 — 2011 гг. універсітэтам выпушчана 934 спецыялістаў дзённай бюджэтай формы навучання. Цікава, што з агульнай колькасці ўсіх размеркаваных непасрэдна ў сельскую мясцовасць накіравана 112 маладых спецыялістаў, у малых і сярэдніх гарадскіх паселішчы — звыш 200 выпускнікоў. Тая ж самая тэндэнцыя захавецца і сёлета.

Між тым, самым вялікім попытам, мяркуючы па папярэдняй колькасці пададзеных заявак, карыстаюцца выпускнікі па спецыяльнасцях "Рэжысёр масавых відэавішчаў", а таксама — дыпламаваныя харэографы і бібліятэкары. Прынамсі, у бягучым годзе, у сувязі з пераходам на падрыхтоўку выпускнікоў шэрагу спецыяльнасцей на чатырохгадовы тэрмін навучання, універсітэтам будзе выпуш-

чый, дзе працуюць выпускнікі. Аналіз апошняга з іх, які зрабіў аддзел менеджменту якасці адукацыі ўніверсітэта, сведчыць, што 92,5% працадаўцаў выказваюць высокую ступень задаволенасці ўзроўнем падрыхтоўкі спецыялістаў БДУКІМ. Папераджальная праца па задавальненні найбольш важных заявак таксама прыносіць плён: у мінулым годзе чатыры спецыялісты-музезнаўцы былі накіраваны ў Мірскі замак, што адкрыўся пасля рэканструкцыі, столькі ж — у эстрадна-сімфанічны аркестр Гродзенскай абласной філармоніі. Задаволеная вострая патрэба ў маладых спецыялістах шэрагу вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў краіны (усяго накіравана 24 чалавекі).

Разам з тым, вострай застаецца праблема забеспячэння кадрамі аб'ектаў сельскай культуры, у тым ліку ў аграгарадках, асабліва — у рэгіёнах, пацярпелых ад аварыі на ЧАЭС. Не трэба забывацца і на існуючую па-за межамі асноўнага размеркавання праблему выпускнікоў- "мэтавікаў", якія пасля заканчэння адразу паступаюць у магістратуру без дадатковых пісьмовых пагадненняў аб навучанні з раённымі аддзелаў культуры.

Карацей, размеркаванне — справа няпростая, і заўсёды будзе выклікаць пэўныя пытанні. Іншая справа, што вырашаць іх усе зацікаўленыя бакі — а іх, прынамсі, тры: выпускнікі, працадаўцы і ВНУ — павінны разам. Супакойвае тое, што з кожным годам размеркаванне прыходзіць усё больш эфектыўна і спакойна. Спадзяёмся, і гэты першы працоўны год у жыцці соцен выпускнікоў ВНУ сферы культуры будзе плённы, а "К" абяцае ў наступных матэрыялах працягваць тэму размеркавання выпускнікоў 2012-га.

Антон СІДАРЭНКА

**"Ажно галава
закружылася!"**

Алена СПІРЬДОВІЧ, якая ў шоу паўстае перад глядачамі ў ролі элегантнай гаспадыні "Беларускай кухні", прызналася: адкрыццям перадачы — не злічыць...

— ...Бо на шоу, нагадаю, мы не проста гатуем, а — распавядаем пра традыцыі той або іншай беларускай стравы, гісторыю прадуктаў. Чаму, да прыкладу, на Вялікдзень гатуецца куліч? Чаму пэўным чынам мы накрываем на стол? Чаму лепім з цеста менавіта жавароначкаў? На гэтыя пытанні я паспрабую знайсці адказы для будучага шоу, якое мы рыхтуем на Вялікдзень. А колькі цікавых адказаў ужо атрымала! І як тут застацца абыякавай да вывучэння культуры свайго народа?

Нагадаю, што ў шоу мы з Вартанам адаптуем для сучаснай кухні прывезены Ларысай з глыбінкі рэцэпт. І тут пад час гатавання кожная гаспадыня можа атрымаць шмат карысных парад. Здавалася б, такія простыя "сакрэты", а як яны паляпшаюць смак стравы!

Да прыкладу, звычайнае правіла прыгатавання цеста: у вадкасць сыпаць муку, а не наадварот. Колькі разоў мы чыталі ў розных рэцэптах: маўляў, "...бяром муку, дабаўляем малака ці вады", але насамрэч мука павінна дадавацца ў вадкасць!

Ці іншы сакрэт: "вызваліць" спецыі. Колькі разоў проста кіда-

ажно галава закружылася! Упэўнена, такая стравы ўпрыгожыць любы стол.

Ды яшчэ. Не трэба быць асобай з надзвычайнай назіральнасцю, каб заўважыць праз асаблівасці прыгатавання па беларускіх рэцэптах, які ўсё ж такі гасцінны народ — беларусы! Усё гатуецца ў буйных варках, разлічваецца на шмат чалавек, а за гэтым, пагадзіцеся, шмат што стаіць, у тым ліку стаўленне да трапезы як да свята.

бістых і спадчынных сямейных рэцэптаў, што перадаваліся ад бабулі, матулі, свякрухі. Але... Што часам не дазваляе нам засапаць перадачу — дык гэта адсутнасць печы ў хаце, ад якой, як вядома, і "танчаць", вакол якой усё ў доме і будзеца. Людзі пераходзяць на газавыя пліты, духоўкі, а разам з гэтымі прыладамі змяняецца спосаб прыгатавання ежы ды, натуральна, яе смак. "Сэрца" ж нашай кухні — гэта стравы, прыгатаваныя

засмажанымі індывідуальнасцямі... На свята прыйшоў адзін з братоў кулінара і, паглядзеўшы на ўсю гэтую раскошу, раптам сумна прамовіў: "Усё добра, але каб яшчэ шкварачкі..." Разумеце?

Ды ўсё ж хачу дадаць да гэтай гісторыі: усё не так проста, як падаецца. Беларусы ўмеюць так простую ежу прыгатаваць, што ва ўдзіце за вушамі трашчаць будзе! І ведаеце што: у кожным рэгіёне будзе свая "шкварачка", прыгатаваная

у прыватнасці, пісаў: "...Ежа — гэта не праблема страўніка, а праблема янאלнальнай душы". Я згодны з гэтым выслоўем і лічу, што без ведання каранёў руху наперад не будзе.

Урэшце, што такое на сённяшні дзень кулінарыя? Гэта тая ж нацыянальная мова, праз якую народ заўляе пра сваю адметнасць. І мне вельмі цікава перапрацоўваць старадаўнія рэцэпты, бо для мяне адкрываецца цэлы пласт традыцыйнай культуры,

"Мама, а прыгатуй мне... Я прыеду!.."

Які ж ён, кулінарны "хіт" Беларусі?

Гэтае кулінарна-гістарычнае шоу выходзіць у эфіры канала "Беларусь 2" усяго нічога (для тэлепраекта два месяцы — не тэрмін), але прымусіла паглядзець на беларускую кухню зусім іншымі вачыма многіх. Глядачоў, што пачалі цікавіцца, здавалася б, звыклымі стравамі сваіх матуль і бабуль ды смакаваць іх з новым пачуццём асалоды... Удзельнікаў шоу — вясковых гаспадынь, якія высветлілі, што іх назапашаныя сакрэты і веды — таксама цікавы для многіх скарб... Нават саміх тэлевізійшчыкаў, каго таксама захапіла беларуская кухня...

"Ва ўсёй здымачнай каманды — ад аператара да кіроўцы аўтамабіля — "гараць вочы" ад задавальнення ад удзелу ў гэтым шоу", — дзеліцца ўражаннямі адна з вядучых праграмы Алена Спірыдовіч. Як ўжо здагадаўся хтосьці з чытачоў, гаворка — пра кулінарна-гістарычнае шоу "Беларуская кухня", дзе гатуюць і распавядаюць пра тую самую беларускую кухню, якая "жыве" ў печках нашых гаспадынь. Дык якая ж яна, наша кухня, зблізку, а не толькі ў фармаце тэлевізійнага шоу? Сваімі персанальнымі адкрыццямі карэспандэнт "К" папрасіў падзліцца вядучых праграмы: заслужаную артыстку Рэспублікі Беларусь Алену СПІРЬДОВІЧ, этнографа Ларысу МЯТЛІЦКУЮ і кухара Вартана САНАМЯНЦА.

Кісель ад Алены і Вартана

Інгрэдыенты: чарніцы — 100 гр, журавіны — 100 гр, цукар — 200 гр, яблыкі сушаныя — 300 гр, вада — 3 літры, крухмал — 3 ст. л., пламбір — на порцыю 1 шарык.

Для прыгатавання кісялю мы бяром адвар яблык, які злучаем з сокам свежых ці размарожаных чарніц і журавін. Крухмал мы развялі ў тым настое, у якім вымочвалі сушаныя яблыкі. Злучыўшы ўсе інгрэдыенты, даводзім іх да кіпення, і — кісель можна падаваць. Вартан і Алена рэкамендуюць рабіць гэта з шарыкам пламбіру. Паверце, той смак вы не забудзеце!

"Усё добра, але каб яшчэ шкварачкі..."

Некаторыя чытачы "К" ведаюць этнографа Ларысу МЯТЛІЦКУЮ праз яе дзейнасць у Беларускай дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту. Але сёння спадарыня Ларыса вядомая яшчэ і ў ролі даследчыка нацыянальнай кулінарнай спадчыны. Менавіта для яе кожны выпуск шоу — падарожжа ў глыбінку і знаёмства як з тамтэйшымі гаспадынямі, так і з адметнасцямі пэўнай рэгіянальнай культуры.

— Звычайна мы знаходзім нашых гаспадынек праз дамы культуры, — дзеліцца "кухняй" "Беларускай кухні" Ларыса. — Усё ж такі не кожны чалавек пусціць да сябе ў хату тэлевізійную групу. А праз людзей знайсці тую асобу, якая пагодзіцца, куды прасцей.

Увогуле, у кожнай вясковай гаспадыні — скарбонка сваіх аса-

менавіта ў печы. У ёй — дух нашай кулінарнай спадчыны.

Ці можна падлічыць, колькі тэмпературных рэжымаў трымае печ? Але як спраўляецца з гатаваннем у ёй вопытная гаспадыня? Усё, як кажучы, гарыць у ейных руках! Яна і спрытная, і разумная, і кемлівая... Можна ўвесь дзень прастаяць ля печы — і нічога не будзе, а можна за дзве гадзіны столькі ўсяго зрабіць... Гэтае майстэрства адточвалася стагоддзямі, але, на жаль, сёння сыходзіць разам з прыходам цывілізацыі...

Акрамя мудрасці і спрытнасці нашых гаспадынек, асабіста мне душу грэе і сам характар нашай кухні. Усё ж такі на вёсцы людзі гатуюць проста, але, разам з тым, — вельмі сытна. Гарадскі жыхар можа купіць ананасы і што-небудзь з імі прыгатуе, але на сяле з гэтакімі далікатэсамі збольшага ніхто не будзе важдзацца. Іншая справа, як ласкава казалі адна з нашых гераінь, — "капуста ў качанчыках": тут — і вітаміны, і смак! Да ўсяго, з бульбай ды іншай вясковай ежай спалучаецца!

Да слова, у мяне ёсць гісторыя на гэты конт. Я вырасла ў сям'і, дзе існавалі пэўныя кулінарныя традыцыі. Родны брат майго дзедка быў шэф-кухарам аднаго з мінскіх рэстаранаў. На вяселле сваёй дачкі ён зрабіў шыкоўны стол з рознымі прысмакамі: фаршыраванымі шчупакамі з каронамі на галовах, з

па асаблівым рэцэпце. Прызнаюся шчыра: часам некаторыя стравы, якія мне ўдалося пакаштаваць у вёсках, мелі вельмі незвычайны смак. Але было зразумела, што гэта — неаспрэчны кулінарны "хіт" рэгіёна. А ў наступным раёне будзе новы варыянт. Скажам, мы паказалі рэцэпт квасу, якія выклікаў тэлефанаванні: "Той квас, што вы паказалі, — гэта не квас, а вось у нас — сапраўдны!". Вось вам і стравы, якая падаецца проста. Але паспрабуй прыгатуй!

Пасля таго, як вяртаюся з экспедыцыі, я ўсё прывезеныя рэцэпты абавязкова апрабую ў дома, каб запомніць і пакаштаваць. І — атрымліваецца! Вядома, не так, як у печы, але — па-свойму. Яшчэ большае задавальненне прыносяць звесткі, што наша перадача натхніла кагосьці з дарослых дзяцей па-тэлефанаваць сваім матулям. Як прызналася мне адна гаспадыня, пасля перадачы ёй пазваніў сын і папрасіў: "Мама, а прыгатуй мне рульку! Я прыеду!.."

А стравы ж — перагукваюцца!

На долю шэф-кухара "Беларускай кухні" Вартана САНАМЯНЦА выпала задача не з простых: зрабіць гарадскую адаптацыю стравы, прывезенай з глыбінкі, не змяняючы яе галоўнага, так бы мовіць, лейтматыву. Але Вартан тое "выпрабаванне" лічыць задавальненнем, бо гэта яго асаблівая страць — імпрэвізацыя за кухарскім сталом.

— Насамрэч, па спецыяльнасці я — фізік, — прывітаецца майстар, — але кулінарыць — гэта маё прафесійнае хобі ці ўжо нават лаб жыцця. Прызнацца, і на тэлебачанне я трапіў праз "сарафаннае радыё": знаёмыя, сябры, якіх я калісьці добра пачаставаў, не стрымлівалі эмоцый. Так мяне заўважыла прадзюсар Алеся Дражына і запрасіла вясці рубрыку ў праграме "Лецішча. Здароўе". А далей ужо ўзнікла ідэя і паўнаўвартаснага кулінарнага шоу. Так мы прыйшлі да "Беларускай кухні"...

Калі казаць пра настаўнікаў — я вялікі прыхільнік тэорыі і практыкі Вільяма Васільевіча Пахлёбкіна, які,

што распавядае, магчыма, пра некаторыя таямніцы мінулага.

Ці лёгка гэта рабіць? Вядома ж, няпроста. Альтэрнатывы печы ў горадзе няма, але штосьці прыдумаць можна: той жа аэрагрыль, іншае сучаснае кухоннае абсталяванне. Безумоўна, я рыхтуюся, перш чым прадставіць сваю "вольную" інтэрпрэтацыю: абавязкова папярэдне гатую і каштую страву. Часам разумееш, што нічога нельга змяніць у рэцэпце — і тады даводзіцца прыдумляць, нешта вынаходзіць, нават у афармленні страў. Аднойчы мы гатавалі бабуліну кашу ў гаршчочку. Напрыканцы варкі яго трэба было разбіць, згодна з абрадавай традыцыяй. Але я прапанаваў зрабіць форму з цеста, і ў выніку ў нас атрымаўся такі хлебны гаршчочак, які можна было "разбіць", а рэшткі — паласавацца. Вядома, неабходна знайсці ход, каб не "перабіць" галоўны лейтматыў стравы. Але ад чаго не магу адмовіцца — гэта ад зялёнага: я — за здаровы лад жыцця.

Беларуская кухня падаецца вельмі проста, але гэта толькі на першы погляд. Усё ў ёй збалансавана, і ў гэтай прастаце ёсць нават пэўная вытанчанасць. Возьмем, да прыкладу, "Балабушкі да бабушкі" — гэта не што іншае, як бульба і льняное зерне. А якая смаката! Я вырашыў падкрэсліць гэты смак, стварыўшы для стравы спецыяльны соус.

Так, наша кухня — простая, але яе сакрэт — у тых прадуктах, якія ўласцівы менавіта гэтаму рэгіёну. Памылкова лічыць, што беларуская кухня — гэта толькі бульба, морква, цыбуля ды бурак. Мяне вельмі цікавіць беларуская загатоўка, ды і яшчэ адзін найцікавейшы пласт — "перапрацоўка і захаванне" таго ж кабачыка — аб'ект, безумоўна, варты ўвагі даследчыкаў і кулінараў. Ды і тое ж сала: лічыцца, што самае лепшае сала — на Украіне, але ў Беларусі таксама ёсць свае сакрэты ў яго прыгатаванні (да прыкладу, яго замочвалі ў расоле, а потым капцілі). Шмат неадкрытых таямніц!

Я — армянін, вырас у Баку, у Мінску жыў з 1984 года. Добра гатую самыя разнастайныя стравы — вядома, як армянскай кухні, так і грузінскай, азербайджанскай. І часам пэўныя рэцэпты перагукваюцца. Да прыкладу, "бедная" куцця, якую мы рыхтавалі ў шоу, вельмі падобная да адпаведнай стравы армянскай кухні — куркут. Нацыянальная кухня Беларусі — самая таямнічая. Пра яе кулінарныя шэдэўры яшчэ мала хто ведае, яны яшчэ не агучаны, не раскрыты. І праз нашу перадачу хацелася б выправіць гэтае становішча.

Калі параўнаць беларускую кухню з жанчынай, то яна, безумоўна, — стройная, прыгожая і гэтка валошкава-светлая...

Нацыянальнай і тэлевізійнай кухняй цікавілася Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ. На здымку (злева направа): Алена Спірыдовіч, Вартан Санамянц, Ларыса Мятліцкая. Фота Мікалая МАМІНАВА

6 сакавіка Беларуска дзяржаўная філармонія адкрыла цыкл сумесных праектаў з Беларуска дзяржаўнай акадэміяй музыкі. Распацаў яго наш Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр, з якім выступілі лепшыя студэнцкія калектывы і маладыя салісты.

— Летась, — узгадаў народны артыст Беларусі Аляксандр Анісімаў, які ўзначальвае наш філарманічны сімфанічны аркестр, — я быў так уражаны гала-канцэртамі Акадэміі музыкі на вялікай філарманічнай сцэне, што накіраваў рэктару адпаведны ліст з падзякай. І — атрымаў запрашэнне наведваць гэтую навучальную ўстанову...

ў свеце. На нядаўнім Савеце рэктараў кансерваторый краін СНД было прынята рашэнне арганізаваць турнэ маладзёжных аркестраў, што існуюць на постсавецкай прасторы, і — далучыцца да яшчэ больш шырокага міжнароднага праекта. А ў 2016-м усе аркестры сыдуцца ў Маскве, на 150-годдзі Маскоўскай кансерваторыі імя Чайкоўскага...

Ад юбілею да турнэ

Так склалася, што ўсе ўдзельнікі гэтага творчага пачынання — сёлетнія юбіляры. Філармонія спаўняецца 75. Вышэйшай навучальнай установе, першы выпуск якой і даў магчымасць адкрыць канцэртную арганізацыю, — 80. Аркестру — 85, бо ён утварыўся ў свой час яшчэ на базе музычнага тэхнікума.

— Дзейнасць філармоніі, — запэўніў яе мастацкі кіраўнік, прафесар БДАМ, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Юрый Гільдзюк, — немагчыма ўявіць без той таленавітай творчай моладзі, што прыходзіць да нас з Акадэміі музыкі. Яе выпускнікі працуюць ва ўсіх нашых калектывах, многія становяцца салістамі...

— Мы прапанавалі маэстра, — паведаміла рэктар БДАМ, доктар мастацтвазнаўства, прафесар Кацярына Дулава, — папрацаваць з нашымі аркестравымі калектывамі: "Маладой Беларуссю" і "Фанфарамі Беларусі". Тым больш, што ў яго былі такі вопыт: колькі гадоў таму ён ўзначальваў Маладзёжны аркестр, складзены з лепшых студэнтаў і навучэнцаў з усіх рэгіёнаў краіны. Супрацоўнічаў ён і з Маладзёжным аркестрам краін СНД. А ўжо дадзены цыкл узнік па ініцыятыве Аляксандра Міхайлавіча. Дарэчы, рух творчых маладзёжных калектываў вельмі распаўсюджаны ў Еўропе і ўвогуле

80-годдзе Беларускай акадэміі музыкі будзе больш сціплым. Да цяперашняга канцэрта далучацца яшчэ два. Але і без гэтага — выпускнікі БДАМ выступаюць на філарманічнай сцэне ледзь не штовечар. Спрэс — лаўрэаты прэстыжных міжнародных конкурсаў. Восі і сакавіцкі вечар сабраў разам творы трох беларускіх кампазітараў — прафесараў Акадэміі Дзмітрыя Смольскага, Галіны Гарэлавай, Вячаслава Кузняцова. А саліравалі трое зорных выхаванцаў: Вераніка Прадзед, Дзмітрый Касцюшка і Антон Мацвееў.

На здымку:
аркестр "Маладая Беларусь"
таксама прыняў удзел
ва ўрачыстасці.

Хто яшчэ, акрамя, бадай, піяністаў ды арганістаў, можа пахваліцца тым, што, маўляў, замяніў сабой увесь аркестр? Іншыя музыканты, уключаючы нават скрыпачоў, на гэта не адважваюцца. Дый рэпертуару такога не маюць! Пераважна — у суправаджэнні фартэпіяна. У XIX стагоддзі, у часы росквіту віртуознага салоннага музыцыравання, падобная практыка была пашырана больш. Але гралі, часцей за ўсё, варыяцыі ды фантазіі на па-

адбору. Пры гэтым яна не баіцца ўключыць у рэпертуар неапрабаваныя часам кампазіцыі маладых аўтараў, яшчэ студэнтаў. Галоўнае — каб была ў творы свая "разыначка".

Яе цымбалы (а яны невыпадкова маюць імянную "гравіроўку майстра") гучалі і ў незвычайных ансамблевых спалучэннях, і ў класічным фартэпіянным атачэнні, і з рознымі па складзе аркестрамі.

— Настеў час, — кажа Вераніка, — паказаць іх без усялякіх дадаткаў. Таму

"эзотыкай", але і вытанчаным каларыстычным багаццем, нечаканымі прыёмамі, недасягальнымі на іншых інструментах. Дзякуючы знакамітай беларускай цымбалістцы Аліне Ткачовай, якая ўжо колькі гадоў жыве і працуе ў Грэцыі, нашымі цымбаламі зацікавіліся і тамтэйшыя кампазітары. Два іхнія творы я таксама ўключыла ў праграму...

Вераніка абышлася без модных апошнім часам элементаў інструментальнага тэатра, калі да музычнай ігры ў той ці іншай ступені дадаецца тэатра-

Без дабавак і забавак

"Абсалютны сольнік" для Веранікі і цымбалаў

Здзейснілася! Адбыўся першы ў гісторыі беларускіх цымбалаў "абсалютны сольнік", калі цягам двух аддзяленняў на сцэне заставаўся ўсяго адзін выканаўца — сам-насам з інструментам, трымаючы публіку сваёй энергетыкай і адмыслова складзенай праграмай. "Першапраходца" стала Вераніка Прадзед — лаўрэат міжнародных конкурсаў, стыпендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, салістка сталічнай філармоніі, аспірантка і выкладчык Акадэміі музыкі.

пулярныя мелодыі з опер. І толькі зрэдку ў такіх сольніках ўключаліся цалкам аўтарскія творы, як гэта рабіў Паганіні.

У адрозненне ад славуэтага віртуоза, чьё імя стала назоўным для азначэння вышэйшай ступені тэхнічнасці, Вераніка не піша творы сама. І прынцыпова не звяртаецца да пералажэнняў, у арыгінале зробленых для іншых інструментаў. Сваёй іграй яна натхняе кампазітараў на новыя опусы. А піша — дысертацыю, дзе даследуе ўсё, што было створана для яе любімага інструмента. Таму ейныя канцэрты становяцца вынікам навуковых пошукаў, а тыя, у сваю чаргу, непасрэдна выліваюцца з практычнага засваення нотных старонак. Так яна робіць заўсёды. Кожная новая дзвюхгадзінная праграма (а ладзіць Вераніка іх з зайдросным пастаянствам — кожны год) мае адметную канцэртную і складанасць не з таго, што "было пад рукой", а цягам беспамылковага мастацкага

і з'явілася цяперашня праграма "Цымбалы як яны ёсць". Ёны інструмент усё яшчэ, здаецца, выклікае недавер з боку некаторых музыкантаў і слухачоў: ну да чаго прыдатная "дошка са струнамі"? Хацелася даказаць, што цымбалы здольныя на ўсё. Яны годныя таго, каб гучаць на лепшых сцэнах свету і здзіўляць не толькі фальклорнай

лізаваная дзея. Але выкананне было настолькі выразнае, што фантазія слухачоў дамалёўвала ўсё астатняе, пакідаючы за галоўную "карцінку" саму музыку. Цымбалістка, бы майстрыха ручных вырабаў, папраўдзе ткала свае "ўзоры": і мудрагеліста-летуценныя, празрыстыя карункі, і шматслойнае ляннае палатно, расквечанае рознакаляровым арнамантам — то з бліскаўкамі асабістых празэрэнняў, то з цымяна-тумановымі ніткамі сусветных філасофій (тым больш, адзін са сэрвічных строяў выглядаў няўлоўным намёкам на кімано), то з пранізлівымі кроплямі слёз піцьката, калі струны не "лупцаваліся" палачкамі-малаточкамі, а балюча "шчыпаліся" пальцамі...

Цяперашні канцэрт, які Вераніка Прадзед прысвяціла юбілею свайго выкладчыка — народнага артыста краіны, прафесара Яўгена Гладкова, — стаўся, можа, і галоўнай, але толькі адной са шматлікіх творчых падзей гэтай выканаўцы за апошнія некалькі дзён. 6 сакавіка, нагадаем, яна саліравала з аркестрам пад кіраўніцтвам Аляксандра Анісімава. Напярэдадні — вярнулася з Фінляндыі, дзе прадстаўляла Беларусь. І так — увесь час...

На здымку:
Вераніка Прадзед
і яе цымбалы.

"Натхненне" на "Дабравесце"

Для Гродна канец зімы адзначаўся правядзеннем XI Міжнароднага фестывалю праваслаўных песняспеваў "Каложскі дабравест".

Сёлета ў конкурсе прынялі ўдзел 45 царкоўных і свецкіх калектываў з Беларусі, Расіі, Украіны, Літвы, Польшчы, Румыніі, Сербіі і — упершыню — з Грэцыі. Праграма фестывалю, як заўсёды, была насычанай і разнастайнай. Так, акрамя конкурсных праслухоўванняў калектываў і канцэртаў прайшоў шэраг іншых мерапрыемстваў: вечар духоўнай паззіі і аўтарскай песні, кіналекторыі, а ў Гродзенскім дзяржаўным музеі гісторыі рэлігіі наведвальнікі мелі магчымасць убачыць вышытыя бісерам іконы — выстаўку майстрыхі Галіны Курносавай пад назвай "Прысвячаю Небу працу рук сваіх".

Па традыцыі, на гала-канцэрте ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры былі названы лаўрэаты "Каложскага дабравесту", якіх вызначае міжнароднае журы на чале са старшынёй — протаіерэем, кампазітарам — Андрэем Бандарэнкам. Гран-пры фестывалю і бронзавы прыз работы гродзенскага скульптара Уладзіміра Панцялеева атрымаў маскоўскі хор "Натхнен-

не" Дзіцячай музычна-харавой школы № 106 пад кіраўніцтвам Волгі Скарцовай. Пераможцамі ў розных намінацыях былі прызнаны наступныя царкоўныя і свецкія калектывы: хор храма ў гонар Сабора Усіх Беларускіх Святых з Гродна, хор Свята-Пакроўскага мужчынскага манастыра з Харкава (Украіна), мужчынскі хор "Святы Лявонцій" з горада Рэдзюц (Румынія), маладзёжны хор "Breviis" Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў, узорны хор "Санет" харавога аддзялення Гродзенскай дзіцячай музычнай школы № 1 імя Ю.Семянякі. Спецыяльныя прызы "Каложскага дабравесту" былі ўручаны візантыйскаму хору "IDIMELON" з грэчаскіх Фесалонікаў і хору Свята-Духава кафедральнага сабора горада Чарнаўцы (Украіна). А лепшым дырыжорам фестывалю прызнаны Авідзю Фока з Румыніі.

Епіскап Гродзенскі і Ваўкавыскі Арцёмій у сваім выступленні адзначыў: "Каложскі дабравест" аб'ядноўвае людзей. І з гэтым нельга не пагадзіцца, паколькі штогод на мерапрыемстве павялічваецца прадстаўніцтва калектываў з розных краін свету, а гэта значыць — цікавасць да праваслаўных песняспеваў таксама пашыраецца.

Дар'я ЧАРКЕС
Гродна

Алімпійскі медаль у... балеце

Маладая салістка Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Паліна РУСЕЦКАЯ атрымала залаты медаль на Міжнародным конкурсе "Танцавальны Алімп" у Берліне.

на заняткі па сучасным танцы, якія вяла Жызэла Роха. Усё хочацца паспрабаваць — не толькі класіку, але і мадэрн, якім сёння жыве ўвесь свет.

— У тэатры вы — усяго другі сезон. Танцуюце пераважна ў так званых класічных тройках. З уласна сольных выхадаў — пед-

антычна-жорсткая, няўмольная валадарка Біліс Мірта ў "Жызэлі", якую звычайна аддаюць стальным артыстам, і вясялая, гарэзліва-хуліганістая вулічная дзюўчынка Ману ў "Бядэрцы"...

— Ману, зразумела, бліжэй — і па ўзросце, і па характары. Але ў сваёй кожнай партыі, нават класічна безназоўнай, я абавязкова намагаюся выявіць нейкі вобраз. Увогуле, столькі ўсяго хочацца станцаваць!

— Такая прага — з маленства? Ці ў балет "мама за ручку прывяла"?

— З чатырох гадоў я займалася мастацкай гімнастыкай, была нават кандыдатам у майстры спорту. Але потым штосьці не заладзілася з трэнерам, і мама прапанавала альтэрнатыву — балет. Я так марыла паступіць! А потым... ажно да 9-га класа атрымлівала па класіцы "тройкі". І толькі Ірына Мікалаеўна Савельева (ёй летась споўнілася 80, калісьці яна рыхтавала Людмілу Бржазоўскую) паверыла ў мяне, раскрыла мае магчымасці. Таму мой медаль — гэта, найперш, і яе перамога.

На здымку:
Паліна Русецкая.

Упершыню наша краіна ўдзельнічала ў гэтым прэстыжным спаборніцтве летась — гэтак жа паспяхова. Пераможцамі тады сталі Кацярына Алейнік і Канстанцін Геронік. Так што цяперашні медаль, можна сказаць, прадуюжы і замацаваў дасягненні беларускай нацыянальнай харэаграфічнай школы, даказаўшы, што леташні поспех не быў выпадковым.

— Хвалявалася, канешне, — прызналася Паліна. — Вельмі моцнымі (і гэта ўжо стала традыцыяй) былі карэйцы. Яны атрымалі найвышэйшыя балы ва ўсіх узростах груп, акрамя той, дзе ўдзельнічала я. А пасля конкурсу, калі пераможцам было дадзена права танцаваць у заключным канцэрте разам з прызнымі майстрамі, я атрымала столькі чудаўных водгукаў, у тым ліку ад членаў журы, што ажно дух заняло!

— Ці не будзе, як казалі калісьці, "галавакружэння ад поспехаў"?

— Ну што вы! У мяне ўсё яшчэ толькі пачынае "раскручвацца". Не хачу спыняцца на дасягнутым, думаю рыхтавацца і да іншых конкурсаў. Кожнае такое творчае спаборніцтва — крок наперад для артыста, незалежна ад выніку. Ёсць магчымасць павучыцца на прыкладзе іншых, параўнаць з сабой. А ў Берліне, што мяне асабліва прывабіла, былі яшчэ і майстар-класы! Я схадзіла і да Уладзіміра Малахава, і

Пад такой інтрыгуючай назвай 6 сакавіка ў Нацыянальным мастацкім музеі адкрылася цудоўная выстаўка прыватных калекцый твораў беларускага жывапісу 2-й паловы ХХ ст. Гэтая першая экспазіцыя такога роду ў дзяржаўным мастацкім музеі — ініцыятыва яго дырэктара Уладзіміра Пракапцова, які вырашыў, што глядач павінен убачыць і тыя цікавыя творы нацыянальнага выяўленчага мастацтва, што доўгія гады былі "схаваны" прыватнымі калекцыянерамі ад шырокай культурнай грамадскасці.

Як распавяла куратар Наталля Сяліцкая, такую назву выстаўка атрымала не выпадкова. Сапраўды, прыватная калекцыя шмат у чым адрозніваецца ад класічных музейных збораў, якія, як правіла, фарміруюцца з пункта гледжання высокай мастацкай каштоўнасці. Гэтую каштоўнасць вызначаюць спецыяльныя экспертныя камісіі і прафесіяналы-музейшчыкі, зыходзячы з адпаведнай патрэбы ўстановы. Калекцыянер жа фарміруе свой збор згодна з уласным густам і, павялікім рахунку, незалежна ад прафесійнай якасці твора. Часам тут адыгрываюць ролю і прыватныя кантакты з аўтарам карціны або проста "раскручанае" імя мастака.

Дык вось, сённяшняя экспазіцыя жывапісных палотнаў з'яўляецца своеасаблівым адлюстраваннем густу іх уладальнікаў, і, павінен сказаць, гэты густ аказаўся даволі якасным і прафесійным. Праўда, у плане імёнаў твораў для мяне тут адкрыццям не было: практычна ўсіх аўтараў я ведаю, з некаторымі, хто ўжо пайшоў з жыцця, блізка сябраваў, з іншымі і сёння сябрую.

Адкрыццём для мяне было толькі адно імя — Улада Пятручыка, як аказалася, студэнта БДАМ і, мяркуючы па яго прадстаўленых натуральных эцюдах, хлопца таленавітага.

Усяго ж выстаўлена ў галерэі і ў вестыбюлі музея каля ста палотнаў, многія з якіх маглі б упрыгожыць і пастаянную экспазіцыю. А якія імёны! В.Цвірка, Л.Шчамялёў, А.Кішчанка, М.Сеўрук, П.Масленікаў, І.Карасёў, В.Жоўтак, П.Данэлія, А.Бараноўскі, У.Савіч, С.Каткоў, Б.Аракчэў, В.Шкаруба, Б.Казакоў, І.Рэй, Марыя і Мікалай Ісаенкі, У.Зінкевіч... Прызнаюся, я думаю, што некаторыя творы, да прыкладу, карціна Б.Казакова "Партызанская карміцелька", пейзажы В.Цвіркі, А.Кішчанкі, П.Данэліі, І.Рэя ды І.Карасёва ўжо даўно знаходзяцца ў дзяржаўных музеях, але...

Што яшчэ хачу сказаць? Канешне ж, "тэма" прыватных калекцый — вечная, яна існавала ва ўсе часы, ва ўсіх краінах і будзе існаваць, пакуль існуе мастацтва. І наконт гэтага будуць паўставаць дыскусіі ды спрэчкі ў шырокіх колах грамадскасці, асабліва калі гаворка ідзе пра выдатныя творы, "схаваныя" ад чалавечага вока ў нетрах

Б.Казакоў. "Партызанская карміцелька".

В.Цвірка. "Беларускі пейзаж".

Па версіі інкогніта

Прыватныя калекцыі — у Нацыянальным мастацкім

У.Савіч. 3 серыі "Позірк з мінулага".

М.Ісаенак. "Віно і садавіна. Ранішні нацюрморт".

прыватных кватэр. Я, напрыклад, нават не магу назваць імёны тых калекцыянераў, хто сёння прадставіў гэтыя творы на выстаўку. Яны — інкогніта, што зразумела. Але ўсё ж і яны ўнутрана жадаюць, каб штосьці з іхніх "астравоў скарбаў" пабачыў глядач.

І яшчэ. Ноў-хау выстаўкі стане конкурс сярод глядачоў, які праводзяць самі калекцыянеры. На сцэне галерэі будуць прадстаўлены чатыры непадпісаныя карціны тых мастакоў, творы якіх упрыгожваюць сённяшнюю экспазіцыю. Да 9 красавіка наведвальнікі змогуць рабіць здагадкі наконт

аўтарства гэтых палотнаў. Яны павінны кідаць запіскі з імёнамі аўтараў і свой кантактны тэлефон. Хто дасць правільны адказ, той атрымае ў падарунак адну з карцін. Калі ж такіх шчасліўцаў выявіцца некалькі, то твор разыграюць між імі па жэрабю.

Б.К.

Знакі сучаснасці

Г.Конанова-Грыгалец. "Пачатак".

У мастацкай галерэі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў працуе выстаўка работ маладых твораў. У экспазіцыі прадстаўлены шырокі спектр стыляў і тэхнік. Дамінуюць рэалістычныя вобразы, яркія фарбы, аптымістычны настрой. Але і глядачу, схільнаму да філасофіі, на выстаўцы будзе ўтульна. Хоць па некаторых работах не цяжка зразумець, хто з мэтраў беларускага мастацтва вучыў таго або іншага аўтара маляваць, увогуле ж, прыемна адзначыць у моладзі памкненне да творчай самастойнасці.

Фрагмент экспазіцыі.

Аповедам пра нялёгкае жыццё ўспрымаецца работа Вольгі Мельнік-Малахавай "Рукі". "Зіма" Вікторыі Шыдлоўскай — гэта партрэт прыгожай жанчыны і адначасова адлюстраванне стану прыроды, паводле пушкінскіх радкоў пра мароз і сонца. Праз нечаканую пабудову перспектывы Ганна Конанова-Грыгалец ("Пачатак") і Вольга

Мельнік-Малахава ("На дыванку") прыцягваюць увагу да звыклых сюжэтаў. Скульптура "Фрактал" Івана Хамініча — вартая увагі спроба выказаць думку праз нефігуратыўную пластыку. "Лесвіца на гарышча" Аляксандра Балдакова ўяўляе з сябе прасторавую кампазіцыю з метафарычным зместам. Гэтыя і іншыя творы выстаўкі сведчаць

пра добры творчы патэнцыял маладога пакалення беларускіх мастакоў.

Адборам работ у экспазіцыю займалася спецыяльная камісія, якую ўзначальваў рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Міхаіл Баразна. У яго наш карэспандэнт высвятляў: гэтыя работы вучэбныя або самастойныя і якімі крытэрыямі кіравалася камісія пры адборы? Міхаіл Рыгоравіч адказаў: "На выстаўцы прадстаўлены творы, аўтарам якіх альбо ўганараваны спецыяльным фондам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, альбо могуць на гэта прэтэндаваць. Гэта не толькі студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, але і ўсіх навучальных устаноў, што рыхтуюць творчыя кадры. Галоўным крытэрыем адбору была якасць твораў, а самастойная гэта работа або вучэбная — для нас было не істотна. Мы не абмяжоўвалі відарод традыцыйным выяўленчым мастацтвам, таму глядачы пабачаць і фотамастацтва, і дызайн. Думаю, у такіх экспазіцыях могуць быць інсталяцыі, узоры эстэтычнай арганізацыі прасторы ды іншыя знакі сучаснасці. Галоўнае — кожная работа мусіць уяўляць з сябе мастацкі твор".

П.В.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Імя занага музыканта і педагога Уладзіміра Перліна добра вядомае не толькі ў нашай краіне. Заслужаны артыст Беларусі, колькі гадоў таму ён стаў уладальнікам французскага ордэна "Акадэмічныя пальмы" — за тое, што "з'яўляецца пераўздыдзеным эталонам не толькі ў тэхніцы і мастацтве ігры на віяланчэлі, але і дзякуючы педагогічным талентам". Плён яго працы — імклівае развіццё віяланчэльнай выканальніцкай школы: у нас і, шырэй, у Еўропе, дзе таксама цяпер працуюць яго выхаванцы, уключаючы музычныя дасягненні Беларусі як высокакультурнай еўрапейскай краіны. Яшчэ адна "залацінка", здабытая юбілярам, — утвораны ім Канцэртны аркестр Рэспубліканскага каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, якім ён кіруе больш за 20 гадоў. Гэта яшчэ адзін брэнд нашай краіны, вядомы шмат дзе ў свеце. Выканальніцкі ўзровень аркестра — нярэдка недасяжны нават для найлепшых прафесійных калектываў. Таму не дзіва, што 70-годдзе такога майстра, пры жыцці авянага легендамі, сталася падзеяй міжнароднага маштабу.

Дзе вы такое бачылі, каб на юбілей беларускага акадэмічнага музыканта з'язджаліся сусветныя зоркі і нават самі вялікі вечар у яго гонар! А менавіта так было ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Канцэрт вёў Жэром Перно (Францыя), распавядаючы (вядома, з перакладам) пра маэстра і яго выхаванцаў. Не забыўся гасць і на сваю віяланчэль, часам замяняючы яе раялем. У гонар юбіляра гралі і яго французскія калегі, і вучні класа Перліна — колішнія і цяперашнія. Сур'езныя творы змяняліся імпрывізацыямі і жартамі, фіналам жа стала мелодыя "Happy birthday", праспяваная і сыграная ўсім ансамблем удзельнікаў. Ужо па адных гэтых дэталях можна было зразумець: такія музычныя віншаванні, што ідуць ад сэрца, адрасуюцца самым бліжкім і дарагім людзям. Але... Як жа тады байкі-легенды — "поўныя жахаў" — пра навучанне ў класе Перліна? Можна, сам пакой, дзе праходзіць заняткі, нейкі "зачараваны"?

Так яно і ёсць. Кожны, хто хацеў б аднойчы пабываць у праслаўным класе № 56 (а ён месціцца адасоблена ад астатніх, літаральна на лесвічным паралёце), адразу адчуў гэта на сабе. І ніякія рамонтны будынка, блуканні навучэнцаў па горадзе з віяланчэлямі "пад пахай" не могуць перашкодзіць той асаблівай аўры, якая, насамрэч, зыходзіць не ад "зачараванага месца", а ад самога гаспадара. Побач з Уладзімірам Паўлавічам адразу ўтвараецца сапраўдная

— Ды я ж сама бачу, як вы над адной нотай можаце працягнуць колькі гадзін запар. Якое дзіця гэта вытрымае? А тыя слёзы! Самі кажаце: маўляў, вась той вучань выгалаў, столькі вёдраў, яго маці — яшчэ больш. Нішто сабе "задача па матэматыцы"!

— Слёзы — гэта іншае. Гэта не цяжкасці. А тыя "вёдры слёз"... Хто калі бачыў, колькі іх выгалаў я? Да кожнага вучня патрэбны індывидуальны падыход. Бывае, не заўсёды адшукаеш яго адразу. Кожны — непаўторная асоба, са сваім характарам, запасам трываласці, са сваім жыццёвым багажом, магчымасцямі, жаданнямі і марами. Адно ўсведамленне таго, што ад цябе залежыць будучы лёс маленькага чалавека і музыкан-

так — праз імкненне да ідэалу і адчування яго (вось, нарэшце, атрымалася штосці падобнае!) — можна навучыцца прафесіі. Я вучу, каб умелі працаваць самастойна, каб ставіліся да заняткаў прадуктыўна, асэнсавана, а не проста "ганялі" твор туды-сюды...

Слухаю Уладзіміра Паўлавіча — і ўгадваю расказы мне выпадак пра тое, як адзін з ягоных найбольш адораных вучняў атрымаў па сальфеджы нават не двойку, а... кол. Акурат за тое, чаму яго Перлін навучыў. У класе віяланчэлі яны папраўдзе да бясконцаці паўтаралі спачатку адну ноту, потым — другую, затым — усю фразу: каб тая "застывала", "загаварыла", каб у ёй з'явілася выразнасць, а значыць — сэнс. Кемлівы вучань вырашыў перанесці тую ж метадыку ў клас сальфеджы, дзе галоўнае — спяваць чыста. І ў звыклае практыкаванне, абсалютна не цікавае з мастацкага боку, унёс тую ж выразнасць, ды яшчэ і падкрэсленую. Гэта сталася такім канцэртам да традыцыйнага сальфеджыравання, што настаўніца падумала: хлопца здэкуюцца...

— Дзяцінства — самы плённы час для заняткаў. Калі на гэтым узроўні закладзіць эталон выразнасці і прыгажосці, ён за-

— Зноў-такі, я проста даю магчымасць пайграць у "аркестры мары". І пераканацца, што граць у класным аркестры — класна! Распаўсюджаная ў нас сістэма навучання скіравана на падрыхтоўку сольных музыкантаў. Але большасць з іх становіцца аркестрантамі. Потым хтосьці пакутуе: вась, вучыўся-вучыўся... Але добры аркестр не можа быць складзены з дрэнных музыкантаў. І патрабуе такой жа самаадачы, як і сольнае выкананне. А вы яшчэ ўлічыце, што кожны год у ім змяняецца склад: адны заканчваюць каледж, іншыя прыходзяць ім на змену. Без адладжанага "кравазвароту" штогод даводзілася б усё пачынаць нанова — з самага пачатку...

"Аркестр мары" аб'ездзіў увесь свет. Сёлетняе свята 8 Сакавіка сустрэў у Катары. Па вяртанні ж калектыву выступіць на юбілейных урачыстасцях Уладзіміра Перліна: 21 сакавіка ў Белдзяржфілармоніі. А вась лаўрэат міжнародных конкурсаў (і, галоўнае, конкурсу імя П.Чайкоўскага) Іван Карызна, які цяпер вучыцца ў Парыжскай вышэйшай нацыянальнай кансерваторыі ў горада Жэрома Перно, вітаў свайго настаўніка разам з французскай дэлегацыяй. І, праз дзень, — бліскучым сольным канцэртам з піяністкай Дашай Мароз. Выступленне пацвердзіла: перад намі — майстра, сталы не па гадах.

— Я не баюся канкурэнтаў. І адпускаяю сваіх вучняў працягваць навучанне там, дзе яны хочуць, куды іх запрашаюць.

— Бывае, "адпускаеце" і на іншыя інструменты? Нават самі на гэта націхцеце: той жа Гарык Анішчанка з вашай падачы стаў кантрабасістам, хаця пачынаў з віяланчэлі...

— Не проста кантрабасістам — адным з лепшых у свеце. І гэта — галоўнае, а не тое, дзе чыя амбіцыі. Дарэчы, ён таксама прыедзе выступіць на маім юбілей — 21-га.

**Уладзімір ПЕРЛІН:
"Галоўная
форма — прафесія"**

"Жывы кравазварот" па класе эталонаў

касмичная "чорная дзірка", дзе, паводле тэорыі адноснасці Эйнштэйна, адбываюцца самыя неверагодныя змяненні часу і прасторы. Заходзіць туды "на хвілінку", а атрымліваецца — на ўвесь дзень. Перлін, дарэчы, лічыць гэта за норму, не стамляючыся даводзіць сваім выхаванцам, што калі яны ідуць на ўрок па спецыяльнасці, гэтаму павінен быць прысвечаны — акурат увесь дзень.

І ўвогуле, ці ж гэта звыклы школьны клас? Хутэй, хатні кабінет прафесара. Не проста рэальны ды голыя сцены, а мора... ды не, цэлы акіян нот, кнігі, альбомы, касет, кампакт-дыскаў з аўдыя, відэазапісамі. Адпаведна, відэамагнітафон, тэлевізар. Гарачая кава, гарбата. Але ўяўленне, што тут можна ўтульна ўладкавацца на канапе ды адпачываць, — памылковае. Выкарыстаныя мною словы "мора" і "акіян" зусім не выпадковыя: яны — той асацыяцыйны ланцужок, што вядзе да слова "слёзы". Іх тут ліецца — нямерана...

— Уладзімір Паўлавіч, гэта ваша крэда: навучанне павінна быць складаным, заснаваным на пераодольным пераходзе? Вы наўмысна прывучаеце сваіх выхаванцаў да цяжкасцей?

— Хто вам такое казаў? Планку стаўлю — высокую. Бо вучу прафесіі. І гэта сапраўды складана. А наўмысна перашкод не чыню.

та, — вялікі цяжар. Але я вучу так, як хацеў бы, каб вучылі мяне. На жаль, у мяне такога не было...

— Кажуць, вы ў дзяцінстве не любілі віяланчэль. І нават выкідалі яе ў акно — з чацвёртага паверха...

— Выкідаў. І шмат чаго рабіў, каб толькі не граць на ёй. Рэзаў сабе пальцы, наўмысна падаў, каб зламаць руку — і не займацца... А канчаткова адчуў смак толькі тады, яго трапіў да Аляксандра Стагорскага (яго сапраўднае прозвішча — Пяцігорскі).

— Вы вучыліся ў яго ў кансерваторыі — нашай, беларускай. Прытым, што вас запрашалі ў Амерыку — вучыцца ў яго знакамітага брата Рыгора Пяцігорскага...

— Той нават дамовіўся з Фурцавічам і Хрушчовым, але я застаўся.

— Любоў да радзімы? Любімы выкладчык? Каханая дзяўчына?

— Усё разам. Калі б паехаў, гэта было б іншае жыццё. Можна, не маё. Я быў закаханы, адразу ажаніўся, ад заняткаў у Стагорскага ў мяне крылы раслі... Цудоўны час! Але колькі яго было згублена ў дзяцінстве... Вы маеце рацыю: мы з вучнямі сядзім і над гаммай, і над дзюмома нотамаі, і, бывае, над адной. На пачатковых этапах гэта неабходна. Вядома, цяжка адразу дасягнуць неабходнага выніку — таго эталоннага гучання, да якога і трэба імкнуцца. Але, лічу, толькі

станеца на ўсё жыццё. І надалей будзе дасягацца ўжо быццам сам па сабе. Калі я з'язджаю — і з аркестрам на гастролі, і на майстар-класы ў замежжа, — яны працягваюць займацца самі. Працэс не перапыняецца! І гэта — галоўнае. Старэйшыя штосці падказваюць малодшым, бывае і наадварот. Усе мае вучні ведаюць адно аднаго, сябруюць, дапамагаюць — не толькі пад час вучобы, але і ў далейшай творчасці. Шмат залежыць і ад канцэртмайстра. Я вельмі ўдзячны Любові Пятровай, што яна становіцца маім вучням "другой маці" і працягвае з ім тую ж лінію: навучыць займацца самастойна. Таму мой клас — нешта накшталт "вытворчага камбіната", але — са штучнымі "вырабамі". У ім ёсць жывы кравазварот — ад пакалення да пакалення. Я гэтым ганаруся. Так што, можна казаць, я папросту вучу ўвасабляць сваю мару. Часам гэта атрымліваецца...

— А як жа тады аркестр? Сольны музыкант і аркестравы — супрацьлегласці: ад першага патрабуецца непаўторнасць, ад другога — калектывіцкі дух, умненне не рассяпацца на асобныя тэмбры. Іншымі словамі, там — я, тут — мы. Здараецца, педагогі па спецыяльнасці канфлітуюць з тымі выкладчыкамі, хто вядзе студэнцкія аркестры: маўляў, навошта двойкі часу марнаваць?

— Гэтыя святкаванні — папраўдзе падарунак для публікі: сапраўдны "фестываль Перліна"! Прыязджае і Аляксей Кісялёў, які цяпер працягвае вашы педагогічныя традыцыі ў Шатландскай каралеўскай школе мастацтваў у Глазга, і многія іншыя зоркі... Але ж і ад вас падрыхтоўка такіх канцэртаў патрабуе энергіі і часу. Знешне вы — гэты паніч: рухі — запавольнены, быццам ніколі нікуды не спяшаецца...

— А вы бачылі мяне з аркестрам?

— О, гэта зусім іншая карціна! Але ж у побыце...

— Ды куды мне спяшацца? У прафесіі нельга мітусяцца. Тым больш, улічвайце: мне "крыху" больш за пяцьдзесят.

— Гэтага не трэба! І дваццаць, і трыццаць гадоў таму вы былі такі ж. Разгадка — не мітусяцца?

— Я — жаўранак, намагаюся класіфікаваць не позна. Праўда, з-за канцэртаў не заўсёды атрымліваецца. Але сплю мала: не больш за пяць-шэсць гадзін. Можна, таму і ўсё паспяваю. І са спортам сябрую: калісьці было і плаванне, і штанга, і нават бокс... А яшчэ канькі, веласіпед — я ж не збіраўся быць музыкантам! Сёння — проста гімнастыка, свой апрабаваны комплекс практыкаванняў, які дапамагае заўсёды быць у форме. Ды ўсё ж галоўная "форма" — прафесія...

Гутарыла Надзея БУНЦЭВІЧ

Сардзінія і паэзія

Культурны беларускі цэнтр, бібліятэка "Роднае слова" і Ганаровае консульства Рэспублікі Беларусь у італьянскім горадзе Кальяры пры падтрымцы Аўтаномнага рэгіёна Сардзінія 8 сакавіка зладзілі сустрэчу з актрысай Тэатра-студыі кінаакцёра Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" Алай Проліч.

Другая ж творчая сустрэча з мінскай артысткай адбудзецца заўтра.

У рамках імпрэз гучаць народныя песні і рамансы, паэзія Марыны Цвяткавай, Анны Ахматавай, Бэлы Ахмадулінай.

Як паведаміў "К" Ганаровы консул Рэспублікі Беларусь у Кальяры Джузэпэ Карбоні, мерапрыемствы, прысвечаныя Міжнароднаму жаночаму дню, адбываюцца ў Гарадскім тэатры Святога Эуалія якраз дзякуючы садзейнічанню мясцовых улад.

Ул.інф.

Франкафонія і 100 x фота

Гісторыя фатаграфіі, якой ужо больш за 150 гадоў, паводле адной з версій, пачалася ў Парыжы. І 5 сакавіка, у рамках Дзён франкафоніі, у Нацыянальным гістарычным музеі ў Мінску распачала сваю работу выстаўка "100xФранцыя — французская фатаграфія ад вытокаў да нашых дзён".

У экспазіцыі Нацыянальнага гістарычнага прадстаўлена сто работ сотні розных аўтараў — ад піянераў фатаграфіі да сучасных творцаў.

Гэтая, па сутнасці, хранікальная выстаўка дэманструе, як змянялася Францыя і якія змены разам з ёй зведала фатаграфія. Галоўная мэта экспазіцыі — паказаць развіццё фатаграфіі з розных бакоў: развіццё тэхнікі і тэхналогіі, тэматыку, класіфікацыю фатаграфіі на "мастацкую", "журналісцкую", "гуманістычную" і г. д.

Творы, якія ўбачаць наведвальнікі выстаўкі, былі прадстаўлены такімі знакамітымі ўстановамі, як Нацыянальная бібліятэка Францыі, музей Д'Орсэ, Цэнтр Пампіду, а таксама самімі фатографамі і іх правапераемнікамі. Сярод аўтараў будуць прысутнічаць як сусветна прызнаныя творцы — Нісефор Н'епс, Гюстаў Ле Грэй, Эжэн Кувелье, Фелікс Надар, браты Бісон ды іншыя, — так і малавядомыя. Прэзентуюцца нават ананімныя работы.

Дарэчы, кожны са здымкаў суправаджаецца невялікім інфармацыйным тэкстам, што распавядае пра аўтара ды Францыю.

У Мінску выстаўка працуе да 25 сакавіка, адкуль адразу пераедзе ў Гомельскі палацава-паркавы ансамбль, дзе будзе экспанавана з 27 сакавіка па 29 красавіка.

Ф.А.

Свет кінамастацтва даўно перастаў падзяляць прафесіі на "жаночыя" і "мужчынскія". Светапогляд любога чалавека, які адважваецца стаць аўтарам стужкі і прапанаваць глядачу сваё бачанне сюжэта або сітуацыі, залежыць, хутчэй, ад узроўню яго культурнага развіцця, арыгінальнага погляду ды адоранасці, чым ад гендернай прыналежнасці. І, тым не менш, пэўная "жаночкасць" у стужках гераіні нашага сённяшняга інтэрв'ю прысутнічае. Стужкі Кацярыны МАХАВАЙ заўсёды кранаюць душу сваёй эмацыйнасцю, пэўным ірацыяналізмам, што даступны толькі сапраўднаму мастацтву. Неігравыя карціны гэтага маладога рэжысёра, якая працуе на студыі "Летапіс" толькі некалькі гадоў, у поўнай меры прэтэндуюць на тое, каб называцца мастацкімі — найвялікшы паказчык у свеце дакументальнага кіно. "К" неаднойчы пісала пра фільмы Кацярыны Махавай: карціны "Коліш", "Давеку" і — апошняя па часе — "Званар" прыцягнулі ўвагу знаўцаў кіно не толькі ў нашай краіне.

"Цэнтральны", і пад час Мінскага Міжнароднага фестывалю "Лістапад". Ці верыш ты, што новыя тэхналогіі дастаўкі кантэнту дапамогуць нашай дакументалістыцы пашырыць сваю аўдыторыю?

— Насамрэч, на гэтыя тэхналогіі ўскладаюцца асноўныя спадзяванні. Атрымаць найлепшыя сусветныя дакументальныя стужкі нейкім іншым чынам апрача Інтэрнэта цяпер амаль немагчы-

людзі спрактыкаваныя, прафесіяналы або знаёмыя саміх стваральнікаў фільмаў.

Аўдыторыю нашага дакументальнага кіно трэба абавязкова пашыраць. Можа, за кошт тэлевізійных паказаў. Зразумела, што асобнага канала неігравага кіно, кштатту такіх, якія дзейнічаюць у некаторых краінах, мы пакуль сабе дазволіць не можам. Але звычайныя паказы асаблівага плёну не прыносяць. Мне здаецца, што

Што адкрые "закрыты паказ"?

Ці знойдзеш душу ў экране ноўтбука?

— Дакументалістыкай я займаюся ўжо некалькі гадоў, пасля заканчэння навучання на кафедры тэлевізійнай рэжысуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, — кажа Кацярына МАХАВА. — Але ігравае кіно вабіць мяне вельмі моцна, увесь час прысутнічае жаданне паставіць нешта ігравае. Таму паралельна з працай над дакументальнымі стужкамі займаюся напісаннем сваіх сцэнарыяў...

— Кацярына, чаму сучасных маладых рэжысёраў хвалюе вясковае тэматыка? Зразумела, што галоўная задача кіналетапісу — захоўваць адыходзячы імгненні, у тым ліку ўнікальныя культурныя з'явы, але гарадскія рэаліі часам выглядаюць на экране куды больш выігрышна і ярка...

— Любы рэжысёр-дакументаліст скажа, што ў вясковай мясцовасці здымаць лягчэй чыста ў арганізацыйным плане: жыццё там нетаропае, героі нікуды не спяшаюцца і могуць удзяліць табе куды больш часу. Але мяне прыцягвае не толькі гэта: людзі на вёсцы — вельмі цікавыя, больш разважлівыя, "глыбокія", калі так можна казаць. Яны з большай павагай ставяцца адно да аднаго і да тых, хто прыязджае іх здымаць. А яшчэ ў іх, асабліва — у старых, хто шмат пабачыў на сваім веку, ёсць нейкае пачуццё асабістага гонару, што не сустрэнеш у жыхара мегаполіса. Жыць у вялікім горадзе і быць абсалютна незалежнай асобай вельмі цяжка: дастаткова праехацца з раніцы ў перапоўненым аўтобусе ці вагоне метро і страціць адчуванне асабістай прасторы, вельмі натуральнай для вяскоўца. Вось гэту псіхалагічную ўнікальнасць, лічу, дакументалісты і шукаюць у вёсцы.

— Прафесія дакументаліста адрозніваецца яшчэ і непрадказальнасцю. Распачынаючы здымкі, вам вельмі цяжка адразу зразумець, якой будзе будучая стужка...

— Так, бо я стараюся здымаць не навукова-папулярнае кіно, а нешта больш-менш набліжанае да мастацкага. Звычайна, рытухуючы заяўку на фільм, я здагадваюся, што ён будзе адрознівацца ад першапачатковай задумкі. Заўсёды хочацца зрабіць нешта большае!

Напрыклад, што да "Званара", то яго сцэнарыі ствараўся мною разам з Аленай Шадзько — спецыялістам па царкоўным звоне. Яна шмат ездзіла па Беларусі, запісвала гукі розных царкоўных звонаў. Планавалася зняць чатыры кароткія стужкі пра царкоўны звон ва ўсе сезоны года, але потым вырашылі зрабіць толькі адну, але — больш працяглую. Паступова ідэя аповеду аб царкоўным звоне трансфармавалася ў гісторыю пра канкрэтнага званара і яго сям'ю, што, на мой погляд, значна цікавей за дакументальнае даследаванне традыцыі звонарства.

Дарэчы, мая новая стужка, якую, спадзяюся, у хуткім часе атрымаецца запустыць на "Летапіс", будзе распаўсюджана ўжо пра горад: яе героямі стануць акцёры з тэатра для дзяцей-інвалідаў у Мінску.

— Фільмы Кацярыны Махавай створаны ў рэчышчы традыцыі, што існуе на студыі

"Летапіс". Ты, відавочна, працягваеш лінію, якую вядуць нашы старэйшыя творцы Міхалі Жданоўскі, Віктар Асюк, Галіна Адамовіч. Ці пачуваеш сябе менавіта нацыянальным творцам? Што для цябе, наогул, значыць паняцце нацыянальнага?

— Ніколі не задумвалася над такім пытаннем. Стваральнікі кінастужак, у тым ліку дакументалісты, з лёгкасцю лятаюць з кантынента на кантынент, у краіны ў краіну і знаходзяць там сваіх асабістых герояў. Пэўна, нацыянальнае ў рэжысёры — гэта менталітэт, той спецыфічны погляд, які ён кідае на з'явы рэчаіснасці. Да прыкладу, для мяне самым цікавым з'яўляюцца псіхалагічныя асаблівасці ўзаемаадносін паміж людзьмі, тое, яе абмежаваны ў нечым чалавек пераадолявае жыццёвыя перашкоды. Ці можна такі напрамак бачання лічыць "нацыянальным"? Не ўпэўнена. Але, мяркую, тое, як мы, беларускія кінематаграфісты, глядзім навокал, адрозніваецца ад погляду іншых, і тым мы ўнікальныя.

Што да традыцыі і рэчышча, то не магу сказаць: маўляў, нахняюся выключна стужкамі сваіх калег. Тым больш, адкрыю сакрэт, мы, кінематаграфісты, не заўсёды глядзім чужыя фільмы. Мяне нахняюць, хутчэй, творы замежных аўтараў, прычым не толькі кінематаграфічныя.

— У цябе ёсць у мастацтве нейкі "метраном", з якім ты звязваеш сваё адчуванне?

— Так. Для мяне заўсёды вельмі важны быў класічны жывапіс, асабліва — творы Пітэра Брэйгеля-старэйшага, Вінсэнта Ван Гога. З літаратурай у мяне звязана яшчэ больш: у пазіі маімі "маякамі" служаць Сяргей Ясенін і Арсеній Таркоўскі, у прозе — Рюносэ Аку-

тагава і Антон Чэхаў. Але найлепшай крыніцай для творчасці заўсёды з'яўляюцца асабістыя назіранні за жыццём.

— Ты сказала, што глядзіш далёка не ўсе стужкі тваіх калег. Ды і ўбачыць беларускія неігравыя карціны на вялікім экране, да прыкладу, можна толькі ў Клубе дакументальнага кіно, што аднавіў сваю працу ў сталічным кінатэатры

ма. Я ведаю, што з мінулага лета беларускія дакументальныя карціны можна афіцыйна купляць і спампоўваць праз Сусветнае павуцінне ў любой краіне свету. Гэта вельмі добра, але жывой размовы з глядачом Сеціва і малы экран ноўтбука ніколі не заменіць. Часам вельмі цяжка даведацца аб непасрэднай рэакцыі глядача сваіх стужак, бо ў той жа Клуб дакументальнага кіно ходзяць, у асноўным,

выйсцем можа стаць з'яўленне на нашым тэлебачанні асобнай перадачы, кштатту вядомага "Закрытага паказу", дзе аўдыторыя ў студыі будзе глядзець ды абмяркоўваць стужкі разам з іх стваральнікамі. Дарэчы, я ўдзельнічала ў падобнай перадачы ў прамым тэлеэфіры аднаго з нашых папулярных інтэрнэт-парталаў, і, нягледзячы на хібы, той эфір меў пэўны плён. Спадзяюся, падобныя эксперыменты ў нашай краіне будуць працягвацца.

Што ж да тэхнічнага прагрэсу наогул, то з'яўленне лічбавай тэхнікі значна спрастала працэс стварэння дакументальнага фільма. Цяпер кожны можа стаць кінематаграфістам і зняць сваю стужку літаральна "на каленцы", а потым выклаці яе ў Інтэрнэт і знайсці ўдзячнага глядача. Але галоўныя складанасці ў кіно хаваюцца не ва ўзроўні тэхнічнага забеспячэння, а ў душы чалавека, які здымае. Працаваць у кіно трэба з адкрытым сэрцам, а часам гэта вельмі складана...

Занатаваў Антон СІДАРЭНКА
На здымку: Кацярына Махава (справа) з удзельнікамі здымачнай групы "Званара".

"Туфлікамі" зацікавіліся ў Каннах?

На РУП "Беларускі відэацэнтр" скончыўся мантаж унікальнага кароткаметражнага фільма "Туфлікі". Карціну маскоўскага рэжысёра Канстанціна Фама стваралі разам кінематаграфісты Францыі, Чэхіі, Польшчы, Беларусі і Расіі. Планаецца, што гэтая пятнаццаціхвілінная стужка стане першай часткай міжнароднага кінаальманаха, прысвечанага памяці ахвяр халакосту.

Гісторыя, распаведзеная ў фільме, адбываецца ў 30 — 40-я гады XX стагоддзя і апавядае пра лёс пары жаночых туфлікаў. Пачынаецца яна ў вітрыне моднай крамы, дзе прадаецца абутак, а заканчваецца трагедыяй у Асвенцыме... Стужка мае арыгінальнае рэжысёрскае рашэнне: у кадры прысутнічае толькі абутак. У фільме няма дыялогаў: дзея разгортваецца пад спецыяльна напісаную музыку, якую выконвае сімфанічны аркестр. Цягам дзевяці месяцаў над фільмам працавала інтэрнацыянальная каманда з пяці краін агульнай колькасцю звыш 200 чалавек, што ўнікальна для кароткаметражнага праекта. Асобныя эпізоды здымаліся ў Парыжы, Празе, Музеі народнай архітэктуры і побыту пад

Мінскам, Брэсцкім музеі чыгуначнай тэхнікі, а таксама ў музеі лагера смерці "Асвенцым". На тэрыторыі нашай краіны актыўны ўдзел у здымках прымалі "Белвідэацэнтр" і Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм".

Як паведаміў карэспандэнту "К" рэжысёр Канстанцін Фам, "Туфлікі" — першы ігравы праект, які супрацоўнікі музея "Асвенцым" дазволілі здымаць непасрэдна на тэрыторыі былога лагера смерці, бо канцэпцыя стужкі цалкам адпавядае задачам ушанавання памяці ахвяр Другой сусветнай вайны.

Па словах стваральнікаў карціны, "Туфлікамі" зацікавіліся адборшчыкі Канскага фестывалю, які пройдзе ў сярэдзіне мая.

С.А.
На здымках: туфлікі з фільма; на здымачнай пляцоўцы.

Культура і інвестар: грані сацыяльнага партнёрства

Начальнік аддзела культуры Клічаўскага райвыканкама Уладзімір Ваакс яшчэ паўтара года таму кіраваў ДШМ у аграгарадку "Арэхаўка". Старая любоў не забываецца (а арэхаўскім Заслужаным аматарскім калектывам Рэспублікі Беларусь "Ансамбль народнай музыкі і песні "Жытніца" Ваакс кіруе з поспехам і па сёння), таму і акцэнт у дадзенага артыкула будзе, так бы мовіць, музычны, але — з абавязковай сацыяльна-эканамічнай поліфаніяй. У раёне ўжо распачалі актывізацыю сацыяльнага партнёрства. Апякунскія саветы створаны ва ўсіх пяці ДШМ. Адна з іх, дарэчы, — незвычайная: Дзмітрыўская дзіцячая традыцыйнай народнай творчасці школа мастацтваў. Адкуль такая, не надта стандартная, шчыра скажам, спецыялізацыя? Ад жадання мясцовага кіраўніцтва захаваць спецыфіку традыцыйнага мастацтва кожнага паселішча Клічаўшчыны. Так у Дзмітрыўцы з'явілася першая ластаўка гэтага руху. Школа, дзе кожны занятак заснаваны на засваенні менавіта мясцовага этнафальклорнага матэрыялу, шукае магчымасць перабрацца ў новы будынак. І тут, па словах Уладзіміра Ваакса, будучы выкарыстаны, у тым ліку, і інвестыцыі прыватнага бізнесу. Без дзейснага сацыяльнага партнёрства немагчыма будзе зладзіць у раёне і першы — магчыма, міжнародны — Фестываль традыцыйнай народнай творчасці малых гарадоў (праект, які аналагаў на Беларусі пакуль не мае). Ёсць у Клічаве і гэтка правобраз усеагульнага культурнага штаба (самага нефармальнага!) па каардынацыі ўсіх апякунскіх дзеянняў. Раз на месяц раённая інтэлігенцыя, неаб'якавая да лёсу мясцовай культуры, збіраецца ў Клічаўскім краязнаўчым музеі на... салонныя вечары камернай музыкі. Урачысты вячэрні дрэс-код пакрысе стаў негалосным правілам такіх сустрэч, у выніку якіх нараджаюцца цікавыя ідэі, а таксама шукаюцца шляхі іх сумеснай рэалізацыі.

Калі акорд — фальшывы

Галоўная праблема рэгіянальнай культуры звязана на Клічаўшчыне не столькі з рамонтам клубных ды бібліятэчных сцен, колькі з пэўным дэфіцытам праяў творчай ініцыятывы на ўзроўні асобных спецыялістаў сельскіх устаноў. Не, пытанні сістэмнага аднаўлення матэрыяльнай базы з парадку дня цалкам не зняты, і лакальны ход іх эфектыўнага вырашэння я паспрабую адсачыць крыху ніжэй. А цяпер самы час паразважаць пра прэстыж прафесіі. І пачаць дазвольце з... грошай.

Сярэднямесячны заробак у такім мясцовым магутным сельгаспрадпрыемстве, як УКСП саўгас "Добраахвотнік", складае 900 тысяч рублёў, а па адзеле культуры, па словах Уладзіміра Ваакса, дасягае ўжо паказчыка ў 1 мільён 350 тысяч. Хтосьці запярэчыць: лепшыя даяркі ва УКСП зарабляюць ледзь не па тры мільёны ў месяц. Але ж і лепшыя выкладчыкі ДШМ і работнікі ЦКС ад іх на сёння не адстаюць. Значыць, ёсць усе падставы для гаворкі пра тое, што росту прэстыжнасці прафесіі культработніка велічыня ягонага заробку ўжо ніяк не замінае. У чым жа тады той прэстыж? У прафесійнай годнасці саміх работнікаў культуры. А годнасць найперш — у ініцыятыўнасці. Няма яе — на вялікую прэмію і разлічваць не выпадае.

Дарэчы, працэс прэміравання ў мясцовым адзеле культуры — галосны і празрысты. Тым не менш, ёсць і незадаваленыя. Натуральна, грошы трэба адпрацоўваць. Натуральна, іншым разам не хапае для гэтага, шчыра кажучы, элементарнага прафесійнага жадання. Чаму? Адказ цудоўна ведае любы начальнік аддзела культуры. Мала спецыялістаў і кіраўнікоў з вышэйшай адукацыяй. На Клічаўшчыне такіх — 22 з агульнай колькасці ў 169 чалавек. Безумоўна, працуюць і пенсіянеры, і тыя, хто мае толькі сярэдняю спецыяльнаю адукацыю. Маладых спецыялістаў — 12. Палова — мясцовыя. 26 — завочнікі ВНУ.

Так, сітуацыя выпраўляецца за кошт павелічэння колькасці завочнікаў і мэтавікаў, але такі працэс падрыхтоўкі кадраў — няжукі, і той, хто спазніўся з прафарыянтацыі учора, ніякіх шанцаў на сённяшні поспех ужо не мае. Восць такі сумны акорд, які безнадзейна псуе мажорнае гучанне культурнага хоры. І з песні яго выкінуць не выпадае. Тым больш, на сённяшні імклівы інфармацыйна-камунікацыйны час брак творчай ініцыятывы — гэта якраз няўменне ці нежаданне бібліятэкара ды клубніка наладзіць менавіта сацыяльнае партнёрства, давесці на справе, і літаральна кожнаму, што твая ўстанова — самая лепшая і дзейная ў раёне. Але хопіць "хормайстарскіх" тэорый...

Клічаўшчына: дрэс-код формы і рэзерв ініцыятыўнага зместу

"Сальфеджыя"

"Нясята": усё як па нотах

Нясяцкі СДК — адзін з лепшых у Клічаўскай цэнтралізаванай клубнай сістэме. Кіраўнік установы Таццяна Барысёнак нядаўна скончыла завочна БДУКІМ, па спецыяльнасці яна — менаджар сацыяльнай дзейнасці.

— Дык з кім, Таццяна, супрацоўнічаеце ў штотдзённай дзейнасці?

— З кіраўніцтвам мясцовай школы, сельсавета, дзіцячага садка, ДШМ, СВК "Калгас "Нясята", з участковым міліцыянерам. Нас гэтым стасункам вельмі добра вучылі ва ўніверсітэце...

Колькі слоў пра сам СДК. "Нясята" — апошні аграгарадок Клічаўшчыны. І пазалетась раённы ўлады зрабілі ўсё магчымае, каб фінансаванне названага аб'екта засталася годным. У выніку СДК займае самую лепшую ў раёне канцэртную залу (з поспехам выкарыстоўваецца як філарманічная пляцоўка), шыкоўнае электрапіяніна, самую сучасную музычную і светлавую апаратуру, якой і ў РДК пакуль няма...

Вядома, такім матэрыяльным багаццем кіраваць трэба з розумам, і без сапраўды эфектыўнага сацыяльнага партнёрства тут не абысціся. Методыка дзяржаўна-прыватнага партнёрства для Нясяцкага СДК распрацоўвалася на ўзроўні раённага метадычнага цэнтру. І калі надалей выкарыстоўваць музычную тэрміналогію, дык "хору" клубных супрацоўнікаў "ставілі голас". Так, спатрэбіліся Таццяна Барысёнак і тэатрычныя веды, атрыманыя ў БДУКІМ. Але, адна справа — уяўляць, як складаць і рэалізоўваць аўтарскія праекты, як наладжваць фандрайзінг ды займацца піярам будучых заказчыкаў тэматычных карпаратываў... Іншая ж — займацца ўсім гэтым практычна. Маладой Барысёнак у пэўнай ступені дапамагае дасведчаны мастацкі кіраўнік СДК Тамара Дзятлава. Дарэчы, абедзве з камп'ютарам — "на ты", таму навучанне не спыняецца ні на дзень: Інтэрнэт — багаты на самы разнастайны творчы крэатыў.

Карацей, усенавуч па наладжаным сацыяльнаму партнёрству працягваецца. "Сальфеджыя" для менаджара-пачаткоўца ад культуры наступнае: рэгуляцыю для ўстановы неабходна напрацоўваць паступова

Галерэя спонсараў ад "К"

Логіка "прафесійнай" публікі

Адна з неадкладных і доўгіх амбіцыйных задач кіраўніка УКСП "Саўгас "Добраахвотнік" Алега Портніка — прыраўнаваць культуру вёскі Арэхаўка да гарадскіх стандартаў. Таму канцэрты ў мясцовым СДК — лепшыя ў раёне.

За апошні час тут пабывалі Нацыянальны канцэртны аркестр пад кіраўніцтвам Міхаіла Фінберга, Гоэнш, Іскуі Абалян... Выступленні зорак аплачвае з прыбытку "Добраахвотнік", а раённы адзел культуры выступае ў ролі прадзюсара.

Колькі гадоў таму я пісаў пра Алега Портніка, пра яго сцвярдженне, што клопат аб культуры — найпершы абавязак любога сумленнага гаспадарніка. Зыходзячы з гэтага прынцыпу, кіраўнік УКСП і дзейнічае: укладвае грашовыя сродкі ў набыццё музычных інструментаў для ДШМ, мывачае стывендыі для маладых спецыялістаў, выдаткоўвае работнікам культуры камфортнае жыллё, нястомна займаецца добраўпарадкаваннем сельскіх вуліц...

— Алег Пятровіч, вы, як вядома, — не аматар піяру, але адкажыце: чым найперш выклікана ваша жаданне насыціць духоўнасцю вясковае жыццё?

— Я — чалавек гарадскі, але ў Арэхаўцы працую шаснаццаць гадоў. Натуральна, у селяніна — больш клопату: і на рабочым месцы патрэбна выкласціся, і ўласная падсобная гаспадарка вымагае немалага клопату, і немалыя сем'і ледзь не ў кожнага... Таму проста неабходна, каб вясковыя жыхары, найперш — дзеці, не пачувалі сябе адарванымі ад тых культурных выгод, што прапаноўвае сёння горад. Разам з работнікамі СДК, ДШМ складаем рэпертуарны план. У ідэале, хачу, каб увечары для дарослых ставілася адно мерапрыемства, а для дзяцей раніцай ці ўдзень — іншае...

— Логіка тут — зразумелая: "прафесійную" публіку канцэртных і тэатральных залаў варта рыхтаваць з дзяцінства, а культуры вытворчай не дасягнуць без культу-

і карпатліва. Для гэтага ў планах — устаноўка сістэмы відэаназірання на дыскатэках, якія штотраз наведвае па 180 юнакоў і дзяўчат. З'явіцца такая сістэма — паменее клопату для ўчастковага дыя бацькі за лёс дзяцей не так будуць хвалявацца... Далей. У мясцовай агульнаадукацыйнай школе — без малага сто вучняў, ледзь не кожны — клубны ды бібліятэчны гуртковец. Значыць, іхнія бацькі з культурасветнікамі — аднадумцы і патэнцыйныя інвестары творчых праектаў. Яшчэ. Стаўка робіцца і на мясцовую інтэлігенцыю, рабочых СВК: клубныя падвальныя памяшканні плануецца праз час пераабсталяваць пад боўлінг. І тут павінна дапамагчы талка: і мясцовыя прыватныя прадпрыемствы, і кіраўніцтва ўсіх арганізацый, размешчаных на сельсаветаўскай зямлі.

Сёлетні план па аказанні платных паслуг для СДК — 25 мільёнаў рублёў. План, па словах кіраўніка Дома куль-

туры, цалкам выканальны. Але для гэтага без стомы трэба крэатыўцы: і на карпаратывах, і на дыскатэках з канцэртамі... Таму рабочы план як песня складаецца. Толькі не сфальшывіць бы пры выкананні...

Партытура інавацый

А цяпер — адзін прыклад вырашэння праблемы паляпшэння матэрыяльнай базы, заснаваны на партнёрстве мясцовых улад і аддзела культуры. Ініцыятар пераўтварэння будынка колішняй паліклінікі ў новую ДШМ — старшыня Клічаўскага райвыканкама Францішак Вашчыла. Праектна-каштарысная дакументацыя будучай рэканструкцыі коштам у сто мільёнаў рублёў ужо зроблена. Сёння галоўная школа мастацтваў раёна месціцца ў састарэлым будынку, узведзеным яшчэ ў 1950-я. Уладзімір Ваакс плануе праз час раз-

Алег Портнік.

ры духоўнай. Словам, дбаеце пра якасна новае пакаленне сельскай інтэлігенцыі, якой накіравана працаваць на фермах ды палатках? З якімі праблемамі сутыкаецеся?

— Пэўны час таму на першых канцэртах ці спектаклях абласнога драмтэатра былі ледзь не пустыя залы. Цяпер — спрэс аншлагі. Уваход — бясплатны, але кожнаму выдаецца білет. І калі хтосьці дазваляў сабе знаходзіцца на мерапрыемстве не "ў форме", дык трапіць соды зноў яму будзе ўжо праблематычна. Карацей, мы прывучылі людзей і да добрага стаўлення да артыстаў, і да якаснай сцэнічнай дзеі. Нейкага халтурнага гаспадары яны ўжо проста не ўспрымуць. Мы і аўтобус набылі, у тым ліку, для таго, каб ахвотныя маглі наведаць Мінск, Магілёў.

— Мы сёння ўсё часцей кажам пра неабходнасць сацыяльнага партнёрства. Якім яно вам бачыцца ў асобна ўзятай вёсцы?

— Прывяду канкрэтны прыклад. Калісьці прапанаваў выкладчыкам і агульнаадукацыйнай школы, і школы мастацтваў ладзіць у нашай кавярні вечары для дзяцей з запрашэннем цікавых асоб — да прыкладу, мадэльераў, мастакоў ці артыстаў. Справа пайшла, але на сёння спынілася. Я — чалавек, прыхільны да вельмі адміністрацыйных метадаў кіравання, але цудоўна разумею, што ў прасторы, дзе рэй вядзе творчасць, катэгарычнымі загадамі нічога не зробіш. Тым не менш, застаюся пры сваім цвёрдым

меркаванні: без саюза работнікаў ДШМ, сярэдняй школы і дзіцячага садка пра ўсебаковае выхаванне падрастаючага пакалення казачь даволі складана. З рахункаў я не скідваў бы і супрацоўніцтва з вясковым духавенствам. У нас з айцом Сергіем, да прыкладу, вельмі шчыльныя кантакты...

— Вы кажаце, аплата любога мерапрыемства, арганізаванага аддзелам культуры, пад сілу любові сумленнаму гаспадарніку. Але чаму яшчэ так мала вашых паслядоўнікаў?

— Не мне судзіць маіх калег. Але справа тут не ў колькасці грошай, што выдаткоўваюцца на культуру (выкарыстоўваем іх для гэтага ні многа, ні мала, а ў меру), а ў тым, падаецца, каб кожны кіраўнік адчуваў пры гэтым адказнасць за тое, што робіцца наўкола.

— Як ставіцеся да таго, што ўстановы культуры абавязаны развіваць пазабюджэтную дзейнасць?

— Вельмі станоўча. Але прафесійны спорт нельга параўноўваць з фізічнай культурай. Грошы тут, натуральна, — не самамэта, а паказчык запатрабаванасці тых або іншых паслуг. А што яны павінны быць сучаснымі, яркімі і запатрабаванымі — неаспрэчна.

— Апякунскія саветы ў сферы раённай культуры...

— ...Патрэбны тады, калі ствараюцца не з дапамогай "адміністрацыйных рэсурсаў". Я ўжо казаў, што фармалізм у культуры — вельмі небяспечны. І такія саветы не павінны стаць бяздоннай "грашовай кішэняй", іх мэта — каардынацыя дзеянняў і заахвочванне сапраўды адметных ініцыятыў. Капейчыну трэба старанна лічыць, і неабходна дакладна ведаць, што атрымаецца на выхадзе любога праекта... Міхаіл Фінберг пры апошняй сустрэчы прапанаваў наступным разам прыехаць з цэлай серыяй дзённых канцэртаў: аркестранты, сабіўшыся па горад, уступіць у школу, дзіцячым і сродкам, арганізацыя, а ўвечары абудзецца агульнае выступленне. Прапаноўва — вельмі карысная, але трэба падлічыць, у якую суму яна нам абыдзецца...

Алег Портнік — не адзіны спонсар рэгіянальнай культуры. З поспехам шчыруюць на гэтай дзялянцы старшыня СВК "Калгас Радзіма" Васіль Бель, старшыня СВК "Калгас імя Тэльмана" Юрый Зямскоў.

мясціць у новай ДШМ не толькі навучальныя класы, але і салон-крану Дома рамёстваў. Цяпер у ДШМ — 223 вучні. Пасля рэканструкцыі, натуральна, колькасць юных прыхільнікаў мастацтваў значна павялічыцца. Хацелася б, каб кіраўніцтва Магілёўшчыны падтрымала фінансава рэалізацыю праекта. Са свайго боку,

фашысцкую блакаду, аддзел культуры звярнуўся да творчай моладзі раёна. У тэатралізацыі задзейнічаны цяпер дзясяткі маладых людзей... Дадамо, праект гэты інавацыйны хіба што для Клічаўскага раёна: аналагічныя музеі пад адкрытым небам з платнай анімацыйнай рэканструкцыяй дзейнічаюць на Расоншчыне і

ўяўляе, заўжды шукае індывідуальны выканальніцкі стыль. І, напэўна, толькі тады творчы праект мае права называцца "аўтарскім".

Замест Коды

У адзеле культуры не прырачаць мерапрыемствам іншым разам не хапае рэкламы, у тым ліку і камп'ютарнай. А вуліцам і завулкам райцэнтра ды вёсак — яркіх і падсветленых вечары банераў з абавязковай пазнакай культурных адметнасцей, якія ўстановы прапаноўваюць ахвотным. Урэшце, з такім інфармацыйным забеспячэннем і інвестараў шукаць будзе непараўнальна лягчэй. Дарэчы, менавіта з дапамогай Сеціва Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь "Ансамбль народнай музыкі і песні "Жытніца" знайшоў сяброў у Расіі, Прыбалтыцы, Аўстрыі, Малдове (кожная з гэтых краін — патэнцыйны ўдзельнік будучага Фестывалю малых гарадоў).

Але галоўнае бачыцца ў іншым. У горада і раёна ёсць памкненне

Галоўныя менеджары СДК аграгарадка "Нясята" — дырэктар установы Тацяна Барысёнак (злева) і мастацкі кіраўнік Тамара Дзятлава.

для менеджара-пачаткоўца

раённыя інвестары абяцаюць не спаць у шапку. Між тым, у фае новай ДШМ запланаваны вялізны... акварыум — як дзейсны складнік шматграннага працэсу эстэтычнага выхавання. Чым не інавацыя? А стары будынак ДШМ стане інтэрнатам для работнікаў культуры.

Чарговы інавацыйны праект — "ажыўленне" мемуарыяльнага комплексу ў вёсцы Усакіна, дзе рэканструяваны партызанскія зямлянкі часу Вялікай Айчыннай вайны. Для таго, каб ажыццявіць тэатралізацыю прарыву народных мсціўцаў праз

...і будынак колішняй паліклінікі.

Праект рэканструкцыі былой паліклінікі ў раённую ДШМ...

Гродзеншчыне. Але хто сказаў, што ў межах рэгіёна нельга выкарыстоўваць міжабласны досвед? Тым больш, для такой дзеі на Клічаўшчыне — сама я спрыяльна ўмовы.

Пра інавацыі ў вёсцы Дзмітраўка і пра намер зладзіць у раёне першы на Беларусі этнічны фестываль малых гарадоў ўжо казаў на пачатку артыкула..

Так, цікавых праектаў у перспектывунай творчай "скарбонцы" клічаўскіх культработнікаў не так і шмат. І з большага іх аўтарамі з'яўляюцца кіраўнікі раённых структур (да прыкладу, "Этнічны фестываль малых гарадоў" — тэма дыпломнага праекта Уладзіміра Ваакса, які нядаўна скончыў завочнае аддзяленне Смаленскага інстытута мастацтваў). Усё так, ініцыятывы "знізу" яшчэ недастаткова. Але, будзем лічыць, партытура агульнага гучання ўжо створана. А ў харавым сугуччы і салісты павінны праявіцца. Прынамсі, той, хто без песні жыцця не

стаць гэтакім цэнтрам самабытнага мясцовага мастацтва. Сапраўды, кожнае наша мястэчка проста абавязана стаць заканадаўцам моды на адмысловае стаўленне да ўласнай гісторыі, традыцыйных абрадаў, спрадвечных звычак. І тут, як падаецца, немалаважна не толькі шанаванне сваю мінуўшчыну, але і дбаць пра шляхецкі, так бы мовіць, этыкет, якім і вызначаліся ў Еўропе нашы продкі.

А тагачасныя выбітныя асобы, як вядома, жылі з большага не ў сталіцах, але ж і ў правінцыі шанавалі жывапіс, балет ды класічную музыку... А тым часам у Клічаве аддзел культуры рыхтуе чарговы салонны вечар у мясцовым краязнаўчым музеі. І на запрашальных, як і заўжды, пазначана: "Наведанне ў вячэрніх строях — вітаецца". Як тут не згадаць чалавекалюбныя высновы кіраўніка "Добраахвотніка" Алега Портніка: кожны самадастатковы заўжды павінен быць "у форме". І гаворка пры гэтым з большага не пра смокінгі і вячэрнія сукенкі, а — пра адпаведнасць добрых слоў-памкненняў і не менш высокародных учынкаў.

Яўген РАГІН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Клічаўскі раён — Мінск Фота аўтара

Фрагмент гістарычнай рэканструкцыі ва Усакіне: у ролі партызана — акампаніатар РДК Павел Міхнёнак.

Упраўленне культуры Гродзенскага аблвыканкама і Гродзенская абласная навуковая бібліятэка імя Я.Ф. Карскага аб'явілі сярод цэнтралізаваных бібліятэчных сістэм вобласці конкурс "Чытаем беларускую кнігу", які распачаўся яшчэ летась.

Гродзеншчына: мультымедыя і прамоўшн

Адкрываем і чытаем

У выніку актывізаваліся пошук і ўкараненне інавацыйных форм і метадаў работы, сучасных інфармацыйных тэхналогій, а таксама — распрацоўка доўгатэрміновых праектаў (супольна з іншымі арганізацыямі ды ўстановамі), якія накіраваны на павышэнне якасці і колькасці камплектавання бібліятэчных фондаў.

Высокай ацэнкі заслугоўвае работа Навагрудскай ЦБС, якая па выніках конкурсу атрымала дыплом I ступені. Супрацоўнікі падрыхтавалі праект "Адкрыў для сябе беларускую кнігу", разлічаны на два гады. Бібліятэкары даследавалі склад і выкарыстанне беларускамоўнага фонду, зрабілі высновы, вызначылі асноўныя кірункі далейшай работы. Дзеці ж з ахвотай карыстаюцца электроннай гульні "Скарб — у кнізе, кніга — скарб", распрацаванай работнікамі ЦБ. Наладжана і шырокая рэкламная кампанія па папулярнасці навінак беларускай літаратуры. Тут на дапамогу прыйшлі кіраўнікі аддзелаў райвыканкама, прадпрыемстваў і устаноў горада. Іх водгукі размешчаны на сайце ЦРБ і дошцы інфармацыі бібліятэкі.

У Лідскай ЦБС (уладальнік дыплома II ступені) распрацавана мэтавая праграма "Гартаючы каляндар": рыхтуюцца цыклы радыёгутарак "Бібліятэка ля мікрафона", прысвечаных юбілейным і памятным датам бе-

ларускага літаратурнага календара. Складнікам рэкламнай кампаніі сталі прамоўшн-акцыі: распаўсюджванне адмысловых лістовак-заклікаў да чытання. Не засталіся па-за ўвагай і жыхары аддаленых маланаселеных пунктаў. З дапамогай бібліюбуса праводзілася акцыя "Беларускай кнізе — сельскі адрас". Вынікам глённай працы супрацоўнікаў Лідскай ЦБС стаў выпуск мультымедыйнага дыска "Чытаем беларускую кнігу". Дадзены матэрыял з'яўляецца добрым дапаможнікам пры правядзенні масавых мерапрыемстваў устаноў культуры і адукацыі.

Трэці пераможца конкурсу (дыплом III ступені) — ЦБС Гродзенскага раёна, якая ажыццяўляе папулярнасцю роднай мовы і літаратуры пад час мерапрыемстваў з выкарыстаннем мультымедыйных прэзентацый і відэаролікаў ("Беларускія пісьменнікі — дзецям", "Паэт народа — Максім Багдановіч", "Чытаем беларускую кнігу" і г. д.). Праведзенае эксперс-апытанне "Ці чытаеце вы беларускія кнігі?" паказала, над чым неабходна працаваць бібліятэкарам, якую літаратуру набываць, якіх аўтараў актыўней рэкламаваць.

Надзея ДАВЫДЗІК, загадчык аддзела бібліятэказнаўства Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я.Ф. Карскага

Бабруйск: музейныя інавацыі

На мове... веера

Пры набліжэнні чарговага свята заўсёды ўзнікае жаданне адзначыць яго не як асабліва — не так, як раней, не так, як іншыя. На дапамогу могуць прыйсці Інтэрнэт або навамоднае святочнае агенцтва. А цяпер можна звярнуцца... у музей.

Да прыкладу, у Бабруйскім краязнаўчым музеі да 200-годдзя Бабруйскай крэпасці і падзей вайны 1812-га былі распрацаваны заняткі "Солдатушкі, бравы ребятушкі!" і "Ах, гэты бальны свет!", якія адразу ж займелі вялікую папулярнасць. Бабруйскія хлопчыкі сталі прыходзіць на "службу", дзядзькі — на баль, але часам жадаюць пабыць і салдатамі.

У музеі можна пазнаёміцца з родамі войскаў і запісацца ў роты тых палкоў, якія размяшчаліся ў 1812-м на тэрыторыі Бабруйскай крэпасці: пяхотныя, егерскія, артылерыйскія ды іншыя. Юныя "рэкруты" маршы-

руюць на "пляцы", удзельнічаюць у вайсковых вучэннях, будуць частакол, наводзяць пераправу цераз раку, дастаўляюць фураж для коней і правіант для гарнізона крэпасці. Крыху стаміўшыся ад цяжару службы, усе падсілкоўваюцца салдацкім хлебам і трапляюць на баль. На ім вывучаюцца асновы дваранскага этыкету, вучаць "мову веера", "мову кветак"...

Тыя, хто любіць разгадваць таямніцы, наведваюць музейныя анімацыі. Ёсць чым задаволіцца і аматарам народнага побыту. Ёта — фальклорна-анімацыйныя праграмы "Ехала Каляда на белым кані" і "Блаславі, Божа, вясну прыгукаці", відэапрэзентацыя і майстар-клас "Беларуская лялька", тэматычнае мерапрыемства "Тканьня ўзоры — кніга народнай мудрасці" ды іншыя. Яны адаптаваны і для дарослай, і для дзіцячай аўдыторыі.

Іна АЎСЕЙЧЫК, Ларыса ЦІМАШЭНКА, навуковыя супрацоўнікі Бабруйскага краязнаўчага музея

Орша: ад пейзажа да батыку

Народны "Рэнесанс"

У Аршанскай гарадской мастацкай галерэі В.А. Грамыкі завяршылася справаздачная выстаўка народнага Клуба самадзейных мастакоў "Рэнесанс". Ён быў створаны ў 1975 годзе і мае званне народнага аматарскага калектыву.

Цяпер "Рэнесанс" аб'ядноўвае больш за дваццаць мастакоў і пастаянна пашырае свае шэрагі. Творцы прапагандуюць

сярод гараджан дасягненні сучаснага мастацтва, пастаянна прымаюць удзел у самых разнастайных выстаўках.

У справаздачнай экспазіцыі прадстаўлены шматлікія погляды на мастацтва. Побач з класічнымі пейзажамі можна ўбачыць абстрактныя кампазіцыі, партрэты і нацюрморты ў розных тэхніках: жывапіс алеем, акварэль, батык... Тут прэзентуюцца работы У.Батуры, А.Башкова, А.Бальшакова, С.Дзянісавай ды іншых.

Наш кар.

Загадчык галерэйна-выставачнага аддзела Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Фёдар Ястраб паведамляе "К", што 6 сакавіка ў галерэі "Панарама" ўрачыста адкрылася фотавыстаўка Віктара Данілава "Скарбы Нясвіжа", што стала адным з праектаў у рамках рэспубліканскай акцыі "Нясвіж — Культурная сталіца Беларусі 2012 года".

У экспазіцыі — каля 60 работ з выявамі Палацава-паркавага комплексу, касцёла Божага Цела, помнікаў гістарычным, культурным і рэлігійным дзеячам. Прадстаўлены таксама і гарадскія святы, іншыя падзеі, што адбываюцца сёння ў колішняй рэзідэнцыі Радзівілаў...

Фотаракурс Культурнай сталіцы

Віктар Данілаў, як распавядае Фёдар Ястраб, нарадзіўся ў Вялікіх Луках, жыве ў Мінску, мастак-педагог і дацэнт Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка. Аднолькава плённа працуе ў жывапісе, графі-

цы, фотамастацтве, з'яўляецца сябрам грамадскага аб'яднання "Міжнародная гільдыя жывапісцаў". Аб'ездзіў усю Беларусь, шмат увагі надае адлюстраванню гістарычных месцаў і нацыянальных помнікаў. На шматгранную творчасць

мастака натхнялі Полацк, Мір, Заслаўе... Спатканне з музай адбылося і ў Нясвіжы.

Выстаўка "Скарбы Нясвіжа" працуе да 27 сакавіка, а мы прадстаўляем адну з работ Віктара Данілава.

Ці не ў кожным беларускім горадзе ёсць музей сапраўды непаўторныя, якія захоўваюць унікальныя экспанаты. Археалагічны музей "Бярэсце", які сёлета адзначае сваё 30-годдзе, займае ў гэтым спісе асаблівае месца, з'яўляючыся адзіным у Еўропе музеем сярэднявечнага горада ўсходніх славян.

адбылося 2 сакавіка 1982 г. — як філіяла Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея.

Пабудаваны павільён абрысамі нагадвае старажытнае жылло і адначасова пласты зямлі, якія раскрываюць старажытны горад. У цэнтры музейнага павільёна — раскоп, што займае плошчу ў 1118 квадратных метраў. У ім на глыбіні чатырох метраў знаходзіцца частка рамеснага квартала Бярэсця: 28 драўляных жылых і гаспадарчых пабудов, 2 вулічныя маставыя, частакол, рэшткі глінабітных печы.

Створаная ў археалагічным музеі "Бярэсце" экспазіцыя адлюстроўвае забудову ўсходнеславянскага горада і яго матэрыяльную культуру. Сабраны археолагамі гістарычны матэрыял стаў асновай экспазіцыі 14 залаў, размешчаных па абодвух баках археалагічнага раскопу. У экспазіцыі прадстаўлена каля 1200 музейных прадметаў, што раскрываюць паўсядзённае жыццё горада, распавядаюць пра заняткі гараджан, развіццё рамеснай і сельскагаспадарчай вытворчасці.

Музей (не) адной сенсацыі

"Бярэсце" ў вусці Заходняга Буга і Мухайца

Без малага тысяча гадоў таму нашы продкі, як сведчаць старажытныя летапісы, заснавалі ў вусці Заходняга Буга і яго прытока Мухайца паселішча. Месца аказалася вельмі зручным і для абароны ад шматлікіх нападаў з боку ворагаў, і для развіцця промыслаў, і для гандлю. Аднак з-за шэрагу абставін сляды дзяцінца згубіліся на многія стагоддзі. І толькі пачынаючы з 1968 года гарадзішча старажытнага Бярэсця стала пачаць раскрываць свае таямніцы, у першую чаргу дзякуючы актыўным даследаванням археолагаў. Варта адзначыць, што раскопкі праводзіў Тураўскі атрад аддзела археалогіі Інстытута гісторыі АН БССР пад кіраўніцтвам Пятра Лысенкі — у будучым доктара гістарычных навук, прафесара. Раскопкі гарадзішча працягваліся да 1981-га, і за гэты час археолагамі была даследавана плошча больш за 1800 квадратных метраў.

Да слова, у раскопках гарадзішча Бярэсця ў розныя гады, акрамя археолагаў, удзельнічалі і аматары. Брэсцкія школьнікі (за час правядзення археалагічных пошукаў у горадзе ў іх прынялі ўдзел больш за дзве тысячы падлеткаў!) праводзілі на раскопках усё летнія канікулы. Невыпадкава менавіта мясцовому школьніку Віцю Пятручыку ў 1971 г. неверагодна пашанцавала: расчысчаючы адну з пабудов старажытнага Бярэсця, ён знайшоў самшытавы грэбень, на якім з двух бакоў былі нанесены 13 літар кірылічным шрыфтам. Гэта знаходка і да сённяшняга дня лічыцца самым старажытным букваром, выяўленым на тэрыторыі Беларусі.

Але не толькі самшытавы грэбень захавала брэсцкая зямля. Шчыльны культурны пласт горада стагоддзямі захоўваў тое, што ў іншых месцах бяследна знікае: дрэва, скуру,

тканіну, метал... Што і казаць, сёння калекцыя музея налічвае звыш 43 тысячч археалагічных знаходак.

Да ліку ўнікальных знаходак археолагаў адносяцца касцяная фігурка шахматнага караля, дубовае рало XIII ст. для ўзворвання зямлі, лязо для галення, пісала, навошчаная дошчачка для пісьма, бронзавы крыжэнкаліпён, ювелірныя вырабы. Але самае галоўнае — даследчыкамі былі выяўлены больш за 220 драўляных пабудов XI—XIV стст., тры вулічныя маставыя, частаколы. Многія пабудовы Бярэсця захаваліся на пляч — дзевяць вянцаў, а некаторыя нават і на дванаццаць, што з'яўляецца вялікай рэдкасцю ў славянскай археалогіі.

Дзякуючы навукоўцам Беларускага тэхналагічнага інстытута неацэнны для гісторыі знаходкі археолагаў прайшлі кансервацыю шляхам павярхоўнага і глыбіннага насычэння водным растворам фенолавых спіртоў з наступнай тэрмапрацоўкай. Гэты метады быў распрацаваны рэктарам колішняга Беларускага тэхналагічнага інстытута імя Кірава — прафесарам В. Віхравым. Гэта быў першы ў гісторыі ўдалы эксперымент кансервацыі вялікага па плошчы археалагічнага помніка драўлянага дойдства ў палявых умовах. У ходзе кансервацыі археалагічнай драўніны не змяніліся яе форма, памеры і натуральны колер.

Захаванія драўляныя будынкi старажытнага Бярэсця далі магчымасць стварыць унікальны музей усходнеславянскага горада, у якім можна ўбачыць сапраўдныя гарадскія будынкi XIII ст. 18 студзеня 1972-га Савет Міністраў БССР прыняў рашэнне аб стварэнні музея "Бярэсце" і будаўніцтве музейнага павільёна. Адкрыццё ж археалагічнага музея "Бярэсце"

Сёння гарадзішча мае I катэгорыю гісторыка-культурнай каштоўнасці, да якой адносяць найбольш унікальныя гісторыка-культурныя прадметы, мастацкія, эстэтычныя і дакументальныя вартасці якіх уяўляюць міжнародны інтарэс.

Музей неаднойчы параўноўвалі з машынай часу. На двары — XXI стагоддзе, а паглядае ў археалагічны раскоп, мы нібыта пераносімся ў XIII-е. У музеі наведвальнікі адчуваюць як бы два вымярэнні: сённяшняе, рэальнае дзень з яго падзеямі ды жыццёвымі клопатамі і мінулы, у якім час даўно спыніўся, і ўсё, што павінна было адбыцца, адбылося.

Аднак гарадзішча старажытнага Бярэсця толькі часткова прыадкрыла свае таямніцы. Верагодна, што шмат цікавага чакае нас наперадзе. Стала відавочнай неабходнасць працягу археалагічных раскопак, бо пакуль не ўстаноўлены дакладныя памеры гарадзішча, не знойдзены княжацкія палацы, падмуркі абарончых вежы і царквы. Далейшае вывучэнне гарадзішча Бярэсця археолагамі дазволіць зрабіць яшчэ не адно адкрыццё, звязанае з гісторыяй горада і яго жыхароў, якія ў далейшым змаглі б знайсці сваё адлюстраванне ў новай музейнай экспазіцыі.

А сёлета "Бярэсце" ўрачыста сустрагне свайго 3 000 000-га наведвальніка!

Святлана ШЧЭРБА, загадчык філіяла "Археалагічны музей "Бярэсце"
На здымках: археалагічны раскоп — галоўны экспанат музея; грэбень з алфавітам кірыліцы (самшыт) XIII ст.

Дзесяць тузінаў танцаў і вобразаў з фонду, створанага Хворастам

Сярод яскравага сузор'я дзеячаў беларускага танцавальнага мастацтва пачэснае месца займае таленавіты беларускі танцоўшчык, балетмайстар, заслужаны дзеяч культуры Беларусі, руплівы збіральнік беларускага харэаграфічнага фальклору Янка Хвораст, 110 гадоў з дня нараджэння якога споўнілася напрыканцы лютага.

Янка Хвораст у танцы "Бульба". 1940 г.

Што ў ягонай спадчыне?

У сярэдзіне мінулага стагоддзя імя гэтага чалавека было шырока вядомае ў краіне і за яе межамі. Менавіта Янка Хвораст разам з Рыгорам Шырмам стаяў ля вытокаў беларускага ансамбля песні і танца, якому прысвяціў шмат гадоў самаадданай працы і як саліст танцавальнай групы, і як яе балетмайстар. За час творчай дзейнасці Янка Хвораст падрыхтаваў і паставіў звыш 120 разнапланавых танцаў, танцавальных мініячур, кампазіцый, стварыў запамінальныя вобразы, што ўвайшлі ў скарбніцу беларускага танцавальнага мастацтва.

Пасля сябе Янка Хвораст пакінуў не толькі ўвасобленыя на фотаздымках сцэнічныя вобразы, але і каштоўную спадчыну ў выглядзе шматлікіх, скрупулезна зробленых пад час вандровак па вёсках запісаў народных танцаў, у якіх былі адлюстраваны, па-майстэрску выпісаны з дапамогай умоўных абазначэнняў, схем, кожная пазіцыя, кожны рух выканаўцы.

А напрыканцы 1920-х — на пачатку 1930-х гадоў Янка Хвораст вучыўся ў Віленскай беларускай гімназіі, на філалагічным факультэце Універсітэта імя Стэфана Баторыя, стварыў там танцавальныя гурткі, прыватна наведваў харэаграфічныя заняткі ў адной з балетных школ.

Кар'ера пачалася поруч з Шырмам

Прафесійная танцавальная кар'ера Янкі Хвораста распачалася ў 1940 годзе, калі яго запрасілі на пасаду саліста і балетмайстра танцавальнай групы, арганізаванага ў Беластоку Беларускага ансамбля песні і танца пад кіраўніцтвам Рыгора Шырмы. Беластоцкі перыяд быў адным з самых яркіх у жыцці і творчасці артыста. Менавіта там па-сапраўднаму праявіўся яго прыродны дар танцоўшчыка, майстэрства пастаноўшчыка і талент педагога.

Дзейнасць Хвораста ў Беларускім дзяржаўным ансамблі песні і танца працягвалася больш за дзесяць гадоў, пакуль у 1951-м, у сувязі з рэарганізацыяй, танцавальная група не спыніла сваё існаванне. За перыяд працы ў калектыве Хворастам было распрацавана і паставілена звыш 60-і танцаў, дуэтаў, кампазіцый. Пасля, з 1953-га па 1960-ы, Янка Хвораст як саліст балета Беларускай дзяржаўнай філармоніі шмат гастралюваў разам з эстрадным ансамблем па гарадах СССР.

Другая "Малодосць"

Пасля заканчэння сцэнічнай кар'еры Хвораст сканцэнтравалася на педагагічнай дзейнасці. Працуючы выкладчыкам у Мінскім харэаграфічным вучылішчы, маючы вялікі педагагічны вопыт і валодаючы высокім майстэрствам выканаўцы, Хвораст з радасцю дзяліўся сваімі набыткамі з маладымі талентамі. Дзякуючы яму набылі папулярнасць такія танцавальныя калектывы, як смаргонскі імя М. Агінскага, "Віцязь" у Навагрудку, "Малодосць" у Ваўкавыску, дзятлаўскі "Лянок". Яшчэ пры жыцці Хвораста ў 1974 і 1977 гадах выйшлі з друку два выданні яго кнігі "Беларускія танцы", а пасля смерці ў 1991-м — зборнік "Танцы Янкі Хвораста", якія рэпрэзентавалі толькі невялікую частку танцавальнага матэрыялу, сабранага і паставіленага гэтым таленавітым чалавекам. У сваю чаргу, вялікая калекцыя запісаў танцаў, сцэнарыяў танцавальных кампазіцый захоўваюцца ў рукапісах і чакаюць сваіх даследчыкаў.

Як даніна памяці Янку Хворасту ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі арганізавана выстаўка, прысвечаная 110-й гадавіне з дня яго нараджэння. Экспазіцыя складаецца з матэрыялаў асабістага архіва Янкі Хвораста, што быў перададзены ў бібліятэку ў 1982-м самім фундаўтаральнікам.

Сярод нашых фондаў — дакументы біяграфічнага характару, творчыя рукапісы, запісы танцаў, фрагменты эпістэлярыя, рэдкія цікавыя фатаграфіі, а таксама шматлікія афішы канцэртаў, удзельнікам якіх быў Я. Хвораст. Варта адзначыць, што ўсе экспанаты выстаўкі дэманструюцца ўпершыню.

Марына ЛІС, Таццяна ЖУК, навуковыя супрацоўнікі аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі НАН Беларусі

Вячаслаў Мікалаевіч Руцай нарадзіўся ў Мінску ў 1905 годзе і пражыў тут амаль да 1923-га, да пераезду ў Маскву. А ў першай палове 30-х зноў вярнуўся на радзіму, праўда, у Віцебск, дзе некалькі гадоў выкладаў у мастацкім тэхнікуме (вучылішчы). Тут яго вучнямі былі такія вядомыя потым беларускія мастакі, як Я.Красоўскі, М.Тарасікаў, Г.Бржазоўскі, С.Андруховіч, М.Беляніцкі, К.Касмачоў, У.Суховаўхаў... Яўген Красоўскі, напрыклад, калісьці расказваў мне, што менавіта Руцай навучыў яго па-новаму, свежа, амаль "па Сезану", бачыць прыроду. Яго асноўны пасыл: "Прырода настолькі багатая матывамі, настроймі, што і на адным невялічкім участку можна працаваць бясконца і знаходзіць увесь час новае і чароўнае для мастака". У яго быў свой метада, свая сістэма работы. Спачатку ён хутка, на адным дыханні, прамалёўваў усю кампазіцыю акварэллю альбо тэмперай: так ён фіксаваў вастрыву і свежасць першага ўражання. А потым, ужо няспешна, старанна, пільна, прапрацоўваў алейем усё палатно, кавалак за кавалкам, разбіраючы форму, колеравыя і светлавыя адносіны, каб перадаць той стан прыроды, які яго прывабліваў. Той жа метада мастак імкнуўся скарыстоўваць і ў працы над партрэтамі, але так здаралася, што лепш у яго атрымліваліся партрэтныя эцюды (асабліва — дзяцей), чым закончаныя, добра выбудаваныя кампазіцыйныя партрэты-вобразы. Затое гэтыя эцюды былі напоўнены такой свежасцю і неспрэчнасцю, што міжволі па пластыцы нагадвалі творы яго любімага настаўніка па ВХУТЕМАСе Аляксандра Дрэвіна. Ну, можа, яшчэ — работы іншага бліскучага выкладчыка, Аляксандра Шаўчэнкі.

Вячаслаў Руцай. Аўтапартрэт.

тацтва і педагагічнай дзейнасці ставіліся па-рознаму, і бедным студэнтам было складана вьзначыцца: да каго ісці? Каго слухаць? З каго браць прыклад? Напэўна, з прычыны такога "рознагалосся" настаўнікаў студэнты імкнуліся вучыцца і адно ў аднаго. Да таго ж, сярод аднакурснікаў Руцай было шмат таленавітай моладзі, якая потым заняла важнае месца ў савецкім мастацтве. Сярод іх — нашы землякі М.Аксельрод (з Маладзечна), Л.Зевін (з Віцебска), Г.Нікі (з Гомеля), Я.Ромас (з Гродна), Р.Семашкевіч (з Маладзечаншчыны), а таксама К.Дорахаў, С.Чуйкоў, Т.Гапоненка, В.Пачыталаў, А.Канеўскі, М.Рамадзін, Г.Клуцкіс, М.Хазанаў, П.Крылоў...

Але самым блізім сябрам і аднадумцам Руцай быў Арон Ржэнікаў, які ў 1943-м загінуў у баях на Украіне. Вельмі таленавіты жывапісец і рысавальшчык, фанатычна аддадзены мастацтву, ён быў энцыклапедычна адукаваным чалавекам, цікавіўся музыкай, філасофіяй, паэзіяй.

студыю выяўленчага мастацтва пры ДOME мастака па вуліцы Інтэрнацыянальнай. У гэтай студыі ўпершыню з'явілася маладая выхаванка прырода-гістарычнага аддзялення педагагічнага факультэта Беларускага ўніверсітэта Алена Аладава. Такім чынам, Вячаслаў Руцай аказаўся першым настаўнікам Алены Васільеўны ў галіне рысавання, пасля чаго Аладава змагла некаторы час працаваць нават у якасці ілюстратара ў Беларускам дзяржаўным музеі. Не памылюся, калі скажу, што менавіта з гэтых заняткаў у Руцай для Аладавай (тады яшчэ — Алены Пленк) пачалося сур'ёзнае захапленне мастацтвам, тым больш, што яна тады жыла на кватэры вядомага беларускага пейзажыста-імпрэсіяніста Уладзіміра Кудрэвіча, сябра Руцай. Дзякуючы актыўнаму "ўкараненню" ў мастацтва Аладава хутка стала членам творчай групоўкі "Прамень", якая была заснавана прафесійным Саюзам работнікаў мастацтва, адукацыі

вельмі арыгінальным і смелым паводле кампазіцыі, вобразнай характарыстыкі і дакладнага сілуета. У вольным ракурсе аўтар адлюстравваў сябе з палітрай у пакоі з шырокім светлым акном, скрозь якое бачыцца раздолыны пейзаж. Мастак малюе на палатне сваю сям'ю (са спіны): жонку Лізавету на ложку з маленькай дачкой на руках. Побач — цудоўны нацюрморт на сталі: кветкі, фрукты на талерцы і гранёная шклянка.

Цудоўны і пагрудны "Аўтапартрэт" у святары — таксама на фоне стала з фруктамі. Такой жа ўнутранай актыўнасцю і кампазіцыйнай выразнасцю вызначаецца "Партрэт дзяўчыны ў белым" (Трацякоўская галерэя), дзе маладая жанчына ў белым святары і ў цёмнай стадыні пададзена ў складаным руху. Яшчэ тут добра чытаецца прастора, паветранае асяроддзе. А якімі энергічнымі сродкамі перададзена пластыка рук і як выразна вырашаны колерам

"Я часта не ведаю пра лёс сваіх карцін..."

Пра таленавітага мастака звычайна кажуць, што ён пачынаў маляваць з маленства, і гэта стала яго лёсам. Альбо нешта падобнае. У Руцай лёс склаўся трохі па-іншаму. У юнацтве ў яго былі тры галоўныя захапленні. Першае — музыка: марыў стаць вялікім скрыпачом. Праўда, праз нейкі час заняткі ў музычнай школе кіню, але са скрыпчай яшчэ доўга не расставаўся. І гэтая любоў да музыкі пакінула след на ўсё яго жыццё, бо дапамагала мастаку знаходзіць своеасабліваю "музычнасць" у жывапісе — у гармоніі каларыту, у пластычнасці форм і ліній, у рытмах кампазіцыі. На другім месцы (а можа, усё ж такі на першым?) было захапленне тэатрам. Як студэнт педагагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Вячаслаў Мікалаевіч адначасова працаваў у Мінскім гарадскім тэатры (з 1920 г. — Беларускае дзяржаўнае тэатр — БДТ-1) актёрам-статыстам і памочнікам джаратара. І ўсё так паспяхова складвалася, што яго ў 1923-м накіравалі ў Маскву — у Беларускае драматычную студыю для навучання актёрскаму майстэрству. У архіве сям'і мастака захоўваецца невялічка пажоўклая афіша — 1924 года — студыйнага спектакля "Цар Максімільян" па г'есе А.Рэмзіва, дзе Руцай выконваў Аніку-воіна, які перамог гіганцкага рыцара — ворага цара Максімільяна. Тэатр, як і раней музыка, адыграў сваю ролю ў будучым станаўленні мастака-жывапісца: навучыў яго будоўваць кампазіцыю, знаходзіць характэрны тыпаж, "завязваць" персанажыя ў карціне жывымі мізансценамі. Таму Руцай заўсёды ўспамінаў добрым словам сваіх настаўнікаў па тэатральнай студыі: актёраў МХАТа-ІІ В.Промова, В.Смышляева, Б.Афоніна і асабліва — А.Патоцкага. "Я ве-

Бачанне "па Сезану" Вячаслава Руцай

льмі многім удзячны Аркадзію Васільевічу Патоцкаму, — казаў мастак. — Ёта ён далучыў мяне да высокай культуры, запэўніў, што маё прызвание — менавіта жывапіс". (Для даведкі: артыст 2-й студыі МХАТ А.Патоцкі, вучань Станіслаўскага, быў расстраляны ў 1937 годзе.) Так, сур'ёзная цяга ў Вячаслава да выяўленчага мастацтва прыйшла пазней, хаця і ў юныя гады ён, як і большасць дзяцей, любіў рысаванне і нават нейкі час займаўся ў прыватнай мастацкай студыі Якава Кругера, што тады размяшчалася ў двухпавярховым мураваным будынку кандытара Венгржэцкага на рагу вуліц Захар'еўская і Петрапаўлаўская (цяпер там — дом № 23, па праспекце Незалежнасці, дзе два дзясяткі гадоў таму на гэтым месцы быў наш Саюз мастакоў БССР). Але тыя першыя ўрокі рысавання прайшлі як бы бокам, саступіўшы месца музыцы і тэатру.

І ўсё ж жывапіс у рэшце рэшт перамог: Руцай кіню тэатр і перайшоў у прыватную маскоўскую студыю мастака М.Шапшала, каб трохі падвучыцца новай прафесіі і паспрабаваць паступіць ва ВХУТЕМАС (Вышэйшы мастацка-тэхнічны майстэрні, з 1926 г. — ВХУТЕИН, Вышэйшы мастацка-тэхнічны інстытут, які таксама існаваў і ў Ленінградзе). Тая мара здзейснілася ў 1924-м. Ёта былі першыя паслярэвалюцыйныя часы "буры і націску", калі ў мастацкім асяроддзі краіны яшчэ легальна існавалі самыя розныя кірункі і плыні, самыя розныя погляды на мэта і задачы новага савецкага мастацтва. "Я вучыўся ў некалькіх выкладчыкаў, — успамінаў В.Руцай, — у тым ліку ў Аляксандра Дрэвіна, Ільі Машкова, Аляксандра Шаў-

В.Руцай. "Нацюрморт".

чэнкі, Дзмітрыя Кардоўскага. Вядома, нам, студэнтам, цяжка было разбірацца ў іх часам супярэчлівых указаннях і метадах. Бадай, больш за ўсё мне далі заняткі ў майстэрні Дрэвіна". (Зноў жа, для даведкі: цудоўны жывапісец-авангардыст А.Дрэвін, таксама, як і наш Раман Семашкевіч, быў расстраляны як "вораг народа" ў 1938 годзе на падмаскоўным Бутаўскім палігоне.) У гэтым плане іншым настаўнікам Руцай пашанцавала: былі "бубнавалетчык", іскрамётны жывапісец-нацюрмартыст Машкоў і цудоўны ілюстратар і сцэнограф Кардоўскі памёрлі ў гады Вялікай Айчыннай шырока вядомымі мастакамі. Шаўчэнка ж пайшоў з жыцця ў 1948-м. Цікава, што ўсё гэтыя настаўнікі Руцай да мас-

і друку. Сюды ўваходзілі А.Ахола-Вало, М.Філіповіч, А.Марыкс, А.Тычына, В.Ціхановіч, Я.Тарас, П.Луткоўскі ды іншыя, а сам Руцай з'яўляўся членам Рэвалюцыйнай асацыяцыі мастакоў Беларусі (РАМБ), што складалася з творцаў, якія займаліся ў мастацкіх установах Масквы і Ленінграда: І.Ахрэмчык, Г.Шульц, А.Груб, З.Іарбавец, У.Кудрэвіч, В.Дваракоўскі, Л.Лейтман, С.Юдовін, Акім Шаўчэнка (не бытаць з Аляксандрам Шаўчэнкам).

У 1929 г. выйшла кніга М.Шчакаціхіна і В.Ластоўскага пра беларускае мастацтва, дзе аўтары далі характарыстыку 19 творцам, якія тады, на думку аўтараў, уяўлялі цікавасць. Мастакоў яны разбілі на тры групы: "академічны натуралісты" (В.Волкаў, Я.Кругер, Ю.Пэн, М.Спялян, М.Эндэ), імпрэсіяністы (У.Кудрэвіч, С.Каўроўскі, М.Станюта) і "неарэалісты". Вось у апошнія трапілі В.Руцай, І.Ахрэмчык, М.Філіповіч, Л.Зевін і некаторыя іншыя каларысты. "Схема", канешне ж, вельмі спрэчная, аднак, што да Руцай, дык тут, так бы мовіць, "саматканая праўда" ў чымсьці прасочваецца. А.Касцялянінскі, напрыклад, у сваім артыкуле "Шляхі развіцця выяўленчага мастацтва ў БССР" яшчэ ў 1929 годзе ("Узвышша", № 3) адзначаў працу Руцай, "... які ўпарта вьвучаў праблему колераў і жывапіснай формы". Ёты яго "неарэалізм" можна пабачыць хаця б у натурным эцюдзе "Хлопчык з чарапахай" (1928 г.), дзе паветра здаецца насычаным выпарэннямі вады, і фарбы ў ім становяцца асабліва мяккімі. Эцюд прывягае ўвагу сваёй дакладнай пластыкай ды багаццем каларыту і дэманструе вялікую жывапісную культуру мастака. Пазней гэта яшчэ больш пратываецца ў "Сямейным партрэце",

аб'ём фігуры! А вось яшчэ некаторыя назвы даваенных работ Руцай, якія, у прыныце, і вызначалі асноўную, так бы мовіць, "неарэалістычную" канцэпцыю творчасці жывапісца: "Ваказьная плошча ў Мінску", "Ля лесалільні", "Нацюрморт з люстэркам. Аўтапартрэт", "Партрэт актёра А.В. Патоцкага", "Дрэвы", "Пейзаж з мостам", "Пасты дажджу", "Армянскі пейзаж", "Возера Севан", "Партрэт мастака В.Буланкіна", "Пчаляр", "Склад шасаслава", "Нацюрморт з самаварам. Чакаем сяброў", "Вербы над ракой", "Арагат", "Маслаўка. Зімовая раніца", "Хлопчык", "Лета" (Трацякоўская галерэя).

Ну а потым, пасля Мінска і Віцебска, — зноў Масква, дзе Руцай уладкаваўся на працу ў тэхнікум ОГІЗа ў якасці загадчыка вучэбнай часткі. Шмат маляваў. А ўпершыню прадставіў некалькі сваіх твораў на суд гледача на выстаўцы ў 1926-м. Першы буйны дзяржаўны заказ Руцай атрымаў праз сем гадоў, калі напісаў карціну "Выезд зенітнай батарэі ў поле" для выстаўкі "15 лет РККА". А ў 1939-м адбылася і яго першая персанальная выстаўка ў Маскве, якая атрымала шмат добрых водгукаў у СМІ. Быў надрукаваны і сціплы каталог выстаўкі, выдадзены Мастакоўскім саюзам савецкіх мастакоў (МОССХ) — накладам 300 экзэмпляраў, з уступным артыкулам вядомага тады крытыка Мікалая Машкоўцава, які заўсёды рэзка выступаў супраць усялякіх праяў авангардызму ў мастацтве. Цяпер такі каталог практычна не знайсці, таму я хачу прывесці некаторыя фрагменты, што яскрава характарызуюць і самога мастака, і той час...

(Заканчэнне будзе.)

Барыс КРЭПАК

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА
Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Людміла Аляксееўна КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:

Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхал БАРАЗНА, Уладзімір ГЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхал КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхал ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:

Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Марына САМОНЧАНКА (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВАРЫН, Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты: Дар'я АМЯЛЁЎКОВІЧ, Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, Пётр ОВАД.

Загадчык аддзела фоталюстрацыі — Юрый ІВАНОЎ
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны: (017) 290 22 50 (прыёмная); (017) 286 07 97, (017) 334 57 23
Тэлефон/факс: (017) 334 57 41
Рэкламны аддзел: тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by
E MAIL: kultura@tut.by

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл.: (017) 290 22 50.
Бухгалтэрыя: тэл.: (017) 334 57 35
Аўтарскія рукапісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2012. Індэкс 63875, 638752
Наклад 8001
Падпісана ў свет 7.03.2012 у 18.30
Замова 1045
РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

МУЗЕИ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 227 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:

- "Мастацтва пачынаецца з..." (беларускі жывапіс XX ст. з прыватных калекцый).
- Партрэт **Войцэха Пуслоўскага** пэндзля **Валенція Ваньковіча**.
- **Слуцкія паясы** з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы.
- "Кветкі раю" (малюнкi на шкле і маляваныя дываны).

Музейны праект "Нашы калекцыі":
■ "Іван Шышкін: жывапіс і графіка".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 227 87 96.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Цярноўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка "Кветкі Расіі" Паўлавапасадскай хустачнай мануфактуры.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."
■ Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "З крыніц адвечнай прыгажосці".
■ "Водбліскі ваеннай славы".

■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."

Выстаўкі:
■ Фотавыстаўка "100 x Францыя" (французская фатаграфія ад вытокаў да нашых дзён).
■ Да 11 — "Спадчына" (работы са шкла Таццяны Малышавай).

(макеты і дыпломныя работы выпускнікоў гімназіі № 75).

■ "Ілюстрацыі да гісторыі Беларускай" (фотавандроўка В.Раковіча).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

■ Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Выстаўка "Якуб Колас і Нацыянальная акадэмія навук Рэспублікі Беларусь".

■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15. Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:
■ "Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча" (кнігі).
■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
■ "Тэатральныя лялькі — госці музея".
■ "Планета творцаў і іх герояў".

Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:

- "Калекцыйныя шахматы Р.Пашкова".
- Арт-праект "Буслы" (сумесна з Веткаўскім музеем народнай творчасці імя Ф.Р. Шклярава).
- "Паланэзы на вяртанне" (прывячаецца М.Агінскаму)
- "Гомель старадаўні — горад рамесны".
- "Бароты ў дзяцінства" (работы І.Сямекі).
- "Вясенні настрой" (работы мастачкі Таццяны Кулецкай).

Э.Астаф'ева (у рамках праекта "Класікі Беларускага мастацтва XX ст.")

Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ Пакой крывых люстэркаў (пакой смеху).
■ "Свет звяроў Гомельшчыны".
■ Куток жывых экзатычных рэптылій. *Зімовы сад*
Свет субтрапічных раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).

ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СПАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ Выстаўка "Афганістан. І снова памяць гаворит..."
■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
■ "Музей крміналістыкі".

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10.

Выстаўкі:
■ Рэспубліканская мастацкая выстаўка каліграфіі і шрыфта "Літ-арт".
■ Рэспубліканская мастацкая выстаўка "Маладзёжная-2012".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі). Тэл.: 227 26 12.

■ Рэспубліканская выстаўка работ лаўрэатаў, стыпендыятаў і дыпламантаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі (жывапіс, графіка, скульптура, дызайн).

КАРЦІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г. ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул. Карповіча, 4, пр. Леніна, 43. Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыі:
■ "Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка".
■ Выстаўка-продаж тавараў для мастакоў.
Выстаўкі:
■ Жывапіс і графіка **Андрэя і Кацярыны Ляўковых** (Рагачоў).
■ 3 16 — выстаўка творчых работ навучэнцаў Мінскага дзяржаўнага мастацкага вучылішча імя А. Глебава.
■ Жывапіс **Барыса і Аксаны Аракчэвых**.
■ Фотавыстаўка А.Белавусава "Таямнічы востраў".

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ІІ КВАРТАЛ 2012 ГОДА

Падпісныя індэкссы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.

Дом-музей ІЗ'езда РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка **жывых трапічных матылькоў**.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Мінулае" (аўтарскія работы В.Прыешкіна).
■ "Парад лялек".
■ "Нам засталася спадчына"

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкi Купалы, 4. Тэл.: 227 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Жыццё і творчасць Янкi Купалы".
■ "Над Віллёй-ракой... (Адкрыты Літву)".
■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Партызанскі лагер".
■ Ваенна-гістарычная мініяцюра І.Гарбунова.

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

■ "4 у 1" (творы сучасных беларускіх скульптараў).
Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы".
  - "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
  - Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыка.
  - "Чырвоная гасцеўня".
  - "Зала ўрачыстых прыёмаў".
  - Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея. *Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў*
  - **Экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".**
- Выстаўкі:**
■ Работы скульптара

ТЭАТРЫ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

■ 10 — "Князь Ігар" (опера) А.Барадзіна.
■ 11 — "Бядэрка" Л.Мінкуса (балет у 3-х дзеях).
■ 13 — "Кармэн" (опера ў 3-х дзеях) Ж.Бізэ.
■ 14, 15 — "Шахразада" (балет) М.Рымскага-Корсакава.
■ 16 — Вечар старадаўняга раманса.
■ 17 — "Тоска" (опера) Дж.Пучыні.

ЗАСТУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

- 10 — "Янка Купала. Кругі раю" (гістарычная драма) С.Навуменка.
- 11 — "Чайка" (камедыя) А.Чэхава.
- 13 — "Што баліць?" (камедыя) Л.Агулянскага.
- 14 — "Каласы пад сярпом тваім" (гістарычная драма) паводле У.Караткевіча.
- 15 — "Чарнобыльская малітва" (драма) С.Алексіевіч.
- 16 — "Янка Купала. Кругі раю" (гістарычная драма) С.Навуменка.
- 17 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

■ 10 — "Блакiтная камя" (мюзікл) К.Брэйтбурга.
■ 10 — "Бураціна.ВУ" (мюзікл) А.Рыбнікава.

- 11 — "Марыца" (аперэта) І.Кальмана.
- 11 — "Прыгоды брэменскіх музыкаў" (мюзікл) Г.Гладкова.
- 13 — "Мая жонка — ілгунья" (камедыя) В.Ільіна, В.Лукашова.
- 14 — "Аршын мал алан" (камедыя) У.Гаджыбекава.
- 16 — "12 крэслаў" (эксцэнтрычны балет) Г.Гладкова.
- 17 — "Ляточная мыш" (аперэта) І.Штраўса.
- 17 — "Залатое кураня" (мюзікл) У.Улановіча.

БЕЛАРУСКИ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 10 — "Загубленая душа, або Пакаранне грэшніка" У.Граўцова.
■ 11 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 17 — "Дэкамерон" (імпрэвізацыя) паводле Дж.Бакача.